

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ**

Розвиток українського мовлення в різних видах діяльності дошкільників

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студентка 4 курсу 471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Спеціалізація: логопедія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Крайдер Анна Олександрівна

Керівник к. філол. н., доцент Мироненко О.В.

Рецензент к. пед. н., доцент Раєвська І.М.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	6
1.1. Сутність і характеристика розвитку мовлення як складової виховного процесу.....	6
1.2. Провідні види діяльності у дошкільному віці, їх характеристика.....	15
1.3. Роль і значення розвитку мовлення у дошкільному віці.....	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ.....	24
2.1. Аналіз програм і навчально-методичної літератури.....	24
2.2. Система вправ для розвитку мовлення у дошкільній освіті у різних видах діяльності.....	32
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	61
ДОДАТОК А. Виховний захід для дітей старшого дошкільного віку на тему: «День книги в дитячому саду».....	61
ДОДАТОК Б. Виховний захід для дітей старшого дошкільного віку на тему: «Світлофор у дитсадку».....	66
ДОДАТОК В. Кодекс академічної доброчесності.....	70
ДОДАТОК Г. Довідка про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці.....	72
ДОДАТОК Д. Звіт про повторну перевірку кваліфікаційної роботи на унікальність.....	73

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку є не новою. Мовлення є показником культури людини, її розумового й особистісного розвитку. Розвиток мовлення займає важливе місце в процесі становлення особистості. З кожним роком життя соціум ставить не тільки дорослим високі вимоги, але й дітям: швидко зростає об'єм знань, які необхідно їм засвоїти. Для того, щоб допомогти дітям опанувати різні завдання, потрібно піклуватися про своєчасне і повноцінне формування у них мовлення, оскільки це головна умова успішного виховання та навчання.

У дітей дошкільного віку, порівняно з дітьми раннього віку, змінюється коло спілкування, яке вимагає від дитини повноцінного оволодіння засобами комунікації. Провідною діяльністю дитини, що постійно ускладнюється, висуває високі вимоги до мовлення. Змістовними стають діалоги, які включають вказівки, оцінки, узгодження ігрових дій. Дитина навчається ставити запитання на різні теми. Також збільшується словниковий запас, засвоюються правильні граматичні конструкції. У рольовій грі з'являється певне мовлення, яке пов'язане з поясненням учасників гри, і, яке повідомляє дорослому про враження, які дитина отримала поза контактом з ним. Нові форми мовлення побуджують до життя монологічне контекстне мовлення, тобто зв'язне, поєднане однією складною думкою і побудоване з урахуванням цієї думки.

Правильна вимова має важливе значення для культури мови і, мовленнєвого спілкування з однолітками та дорослими, а також для подальшого успішного оволодіння грамотою, при вступі до школи – для засвоєння шкільної програми.

Правильна артикуляція мовлення формується саме в дошкільному дитинстві, на заняттях і в повсякденному спілкуванні з вихователем, де вихователь тренує у дітей чітку вимову слів, і правильність використання інтонаційних засобів виразності, вчить їх говорити голосно, не поспішаючи, а

також розвиває фонематичний і мовленнєвий слух. Однак необхідно пам'ятати, що дитина багато часу знаходиться не в дитячому садку, а за його межами: в колі сім'ї, з однолітками. І у спілкуванні з оточуючими поповнюється його словник. Дитина вчиться вимовляти правильно звуки, говорити фрази, викладати свої думки з різних питань.

Розвиток мовлення досліджувався різними вченими і в різних аспектах: психологічному (Л.С.Виготський, Г.М.Леушина, О.Р.Лурія, Т.О.Піроженко, С.Л. Рубінштейн, І.О.Синиця та ін.); психолінгвістичному (І.О.Зимня, О.О.Леонтьєв, О.М. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М.П.Кочерган, Л.І.Мацько, М.Я.Плющ, В.М.Русанівський, Л.В.Щерба та ін.); педагогічному (Л.В.Ворошніна, А.А.Зрожевська, О.С.Ушакова та ін); лінгводидактичному (А.М.Богущ, О.М.Біляєв, М.С.Вашуленко, Н.В.Гавриш, Т.К.Донченко).

Розвиток мовлення формується і розвивається у процесі спілкування, в мовленнєвій діяльності. Вчити правильного мовлення потрібно з дитинства у процесі навчально-мовленнєвої діяльності.

Мета дослідження: проаналізувати розвиток українського мовлення в різних видах діяльності дошкільників.

Згідно з метою дослідження було сформовано такі **завдання:**

- 1) проаналізувати програми та наукову літературу з обраної теми;
- 2) охарактеризувати розвиток мовлення як складової виховного процесу;
- 3) виявити провідні види діяльності у дошкільному віці;
- 4) розкрити роль і значення розвитку мовлення у дошкільному віці;
- 5) дібрати вправи для розвитку мовлення у дошкільній освіті у різних видах діяльності.

Об'єкт дослідження – навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – методика розвитку мовлення дітей в різних видах діяльності.

Методи дослідження: аналіз літературознавчої, психолого-педагогічної, мовознавчої, методичної літератури; класифікація, узагальнення, порівняння і систематизація, вивчення досвіду вихователів дошкільних закладів.

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження та його висновки можуть бути використані вихователями дошкільних закладів в їх практичній діяльності.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел та двох додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

1.1. Сутність і характеристика розвитку мовлення як складової виховного процесу

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики та мовознавства питання розвитку мовлення досліджувалося такими вченими як: А.М.Богущ, Н.В.Гавриш, З.О.Мацюк, Л.І.Мацько, О.В.Мироненко, М.І.Пентилюк, Н.І.Станкевич та іншими.

Стаючи більш самостійними, діти дошкільного віку виходять за межі сімейних зв'язків і починають спілкуватися з більш широким колом людей, особливо з однолітками. Збільшення кола знайомства вимагає від дитини повноцінного оволодіння засобами мовлення. Високі вимоги до мовлення дитини встановлює й діяльність, яка постійно ускладнюється.

У сучасній лінгвістиці та лінгводидактиці поняття «мови», «мовлення» та «культури мовлення» розглядаються багатьма вченими, такими як: О.Ганич, Н.Гуйванюк, С.Ярмоленко, П.Коваль.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подається таке визначення поняття «мова» – як «здатність людини говорити, висловлювати свої думки, сукупність довільно відтворюваних загальноприйнятих у межах даного суспільства звукових знаків для об'єктивно існуючих явищ і понять, а також загальноприйнятих правил їх комбінування у процесі вираження думок» [12, с.108].

У термінологічному словнику укладачами О.Ганич, І.Олійник дається визначення поняття «мовлення» як процесу «добору і використання засобів мови для спілкування з іншими членами певного мовного колективу» [18,

с.129]. Мовлення є «формою існування живої мови, у мовленні мова функціонує і в процесі функціонування перебуває в постійному розвитку. Мова і мовлення взаємно й нерозривно пов'язані між собою. Мовлення існує на основі певної мови, а мова виявляє себе в мовленні її носіїв. Мова щодо мовлення – явище загальне; вона належить усім, хто нею користується. Мовлення ж часткове, окреме, індивідуальне щодо мови» [18, с.129-132].

Основними чинниками у становленні мовлення як засобу спілкування, за твердженням, М.І.Лісіної, є:

- чинники комунікативного характеру (дитина починає розмовляти тільки в ситуації спілкування і тільки за вимогою дорослого партнера);
- когнітивні чинники (важливими є узагальнення на основі чуттєвого сприймання ознак для формування змісту перших словесно позначених абстракцій) [28].

Поняття «розвиток» вченими трактується по різному. Розвиток - насамперед, характеризується якісними змінами, появою нових наростів, нових механізмів, процесів, структур. Розвиток - це складний інволюційний еволюційний прогресивний рух, під час якого відбуваються прогресивні інтелектуальні, особистісні, поведінкові, активні зміни в людині (Л.С.Виготський, Б.Г.Ананьєв) [14].

Загальною характеристикою розвитку (за Л.І. Анціферовою) є: незворотність, прогрес, нерівномірність, збереження попереднього у новому, єдність, зміна та збереження [1].

Мовленнєвий розвиток - цілеспрямоване формування у дітей певних мовленнєвих умінь та навичок (правильна звукова вимова, відповідний підбір або поєднання слів чи інших мовних та немовних засобів, використання слів у відповідній граматичній формі), забезпечення функціонування процес мовлення відповідно до мовних норм. [8, с. 168].

Основи мовлення закладені у дитини протягом першого року життя, і перші три роки життя мають вирішальне значення у розвитку мовленнєвих навичок.

Діти до трьох років краще сприймають мовлення, тому розвиток мовленнєвих навичок у цьому віці є надзвичайно важливим.

Розвиток мовленнєвих навичок індивідуальний для кожної дитини.

Розглянемо більш детально особливості розвитку мовлення на кожному віковому етапі [26]:

Передмовна стадія: на цьому етапі дитина вчиться спілкуватися з людьми, які його оточують. Більшість дітей починають спілкуватися з батьками приблизно у віці до одного року. Саме в цей час діти вже розуміють, що говорять їхні батьки, і можуть висловити свої потреби, вказуючи на конкретні предмети

У 3-4 роки: дитина швидко вивчає нові слова, використовує іменники у множині, але все ще не зовсім неправильно може приймати форму дієслів (наприклад, вона каже «продати» замість «продає»), вона говорить досить чітко і цілісно: складає речення з чотирьох і більше слів, знає і розуміє дитячі вірші, використовує довгі і складні речення, може розповідати довгі історії, дотримуючись правильну послідовність подій, задає багато питань. Мовлення дитини чітке і зрозуміле, без грубих помилок.

Діти 5-7 років здебільшого граматично говорять правильно, демонструючи достатньо великий словниковий запас, вміють писати прості розповіді, розуміти, як звуки утворюють слова. До семи років дитина розуміє від 20 000 до 26 000 слів і може розпізнавати помилки в мовленні інших людей.

Розвиток мовлення безпосередньо стосується культури мовлення.

Формуванням культури мовлення як здатності знати і говорити мову займається наука мовного напрямку - культура мовлення. У науковій літературі термін «культура мовлення» Л.В. Кравець та Л.І. Мацько тлумачать як: «Лінгводидактична наука, яка вивчає стан та статус (критерії, типологію) норм сучасної української мови в певну епоху та рівень мовної компетентності сучасних мовців, соціальні та особистісні аспекти їх культурної діяльності» [33, с. 7].

Культура мовлення, – на думку А.М. Богуш та Н.В. Гавриш, – це «вміння правильно говорити (й писати), добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети та ситуації спілкування, це система вимог до використання мови у мовленнєвій діяльності» [8, с. 12].

Культура мовлення - передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, використання та побудови речень, точності, чіткості, чистоти, логічної послідовності, багатства та актуальності мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

Виокремлено такі основні аспекти прояву культури мовлення [25]:

- нормативність (дотримання всіх правил усного та писемного мовлення);
- адекватність (точність висловлювань, чіткість і зрозумілість мови);
- естетичність (використання експресивно-стилістичних засобів мови, які роблять мовлення багатим та виразним);
- багатофункціональність (забезпечення використання мови в різних сферах життя).

Огляд і аналіз наукових робіт дає змогу стверджувати, що від народження до 3-х років відбувається підготовка дитини до вербального мовлення, оскільки перші голосові реакції виникають з моменту мовлення. Дихальна система, голосовий та артикуляційний відділ мовленнєвого апарату активно розвиваються. У три-чотири місяці «з'являється лепет. Становлення вербального мовлення розпочинається у віці від шести місяців до трьох років. Протягом цього етапу відбувається перше свідоме утворення звуків та становлення активної вербалізації. Починаючи з шести місяців дитина може імітувати деякі окремі звуки та склади. Від одного року до трьох відбувається становлення активного мовлення та перехід слів із пасивного словникового запасу в активних - цей віковий період характеризується розумінням мовлення дорослих, проте розуміння набагато вище деяких вербальних можливостей дитини. Тому у цей час дитина може розуміти звернену мову проте не якісно відображати свою відповідь. У два-три роки словниковий запас активно

накопичується тому на третьому році життя починає формуватися граматичне усвідомлення вербального мовлення дитини» [8].

У віці чотирьох років загальна пом'якшеність мовлення у дітей зникає: «кількість перестановок і пропусків звуків і складів у складі поліскладових слів зменшується (трапляються лише поодинокі випадки), засвоєння звуків і складів зникає. Діти чітко і правильно вимовляють голосні та приголосні (крім р), опановують правильну вимову шиплячих звуків (ш, ж, ч). Темп мови швидкий. Мовленнєве дихання має переважно верхньогрудне: часте, неглибоке (здається, що дитина тоне під час розмови, їй не вистачає повітря). Фонематичний слух розвинений добре, дитина розрізняє як віддалені, так і близькі фонemi словами. Оволодіння розповідними, питальними та окличними інтонаціями. Промова недостатньо виразна (неемоційна, нечітка дикція, занадто гучний або, навпаки, тихий, швидкий або повільний темп). Переважають номінативні та експресивні (експресивні) мовленнєві функції. Багато хто використовує невербальні засоби спілкування (рухи, дії, міміка, жести тощо). У повсякденному спілкуванні переважає ситуативне мовлення (можуть бути пропуски певних частин членів речення). Формою спілкування є діалог. Дитина має навички говоріння. Підтримує розмову, висловлює бажання, запит, думки простими, поширеними та складними реченнями. Звертається до дорослих та дітей із запитаннями, відповідає на них. Він опановує найбільш використовувані форми словесної ввічливості: вітається, прощається, просить пробачення» [8, с.252].

Словник дитини налічує приблизно 1800-2000 слів, де переважають іменники і дієслова. У мовленні дитини вживаються прикметники (гарний - може означати красивий, добрий, чарівний, чемний). Досить часто вказівні займенники вживаються тут, ось, цей. Діти можуть допустити неточності у використанні абстрактних, узагальнених, збірних, часових та просторових понять. [7, с.12].

Дитина «опановує основні граматичні форми (стать, число, відмінок), правильно вживає стать і кількість іменників, вивчає закінчення родового та

звинувального відмінків, голосну форму. Легко утворює нові слова за допомогою префіксів (-за, -з, -на), суфіксів (виражає зміну теми чи зміну думки, емоційну оцінку ласкавого), підбирає одночасні слова. Вимовлені форми словотворення за допомогою суфіксів (відтворення «нових слів»). У словнику дитини з'являються складні слова, іменники зі сполучною голосною (пароплав, паровоз) та прикметники (вуха, довгонога, помаранчевий, світло-синій). Вона правильно використовує теперішні, минулі та майбутні часи дієслів та імперативну форму дієслова; ступені порівняння прикметників. Використовується займенниками. Будує прості, поширені речення з прийменниками, сполучниками, однорідними членами речення, з прямою мовою; складноскладні та складнопідрядні речення із сполучниками та спорідненими словами. У неї з'являються мовні самокорекції, граматичні інстинкти (елементи взаємного контролю мови). Він опановує навичками монологічного мовлення: відповідає на запитання щодо змісту сюжетних картин, літературних текстів (оповідань, казок, віршів), кінофільмів, театральних вистав.

Складає описові розповіді (з 3-4 реченнями) про іграшки, овочі, фрукти, дії товаришів, власні та сюжетні відповіді-розповіді (разом із дорослими) на основі змісту сюжетних картинок за допомогою дорослих (підказки слів, речення); переказує відомі казки із запитаннями. Знає напам'ять дитячі рими, дитячі рими, вірші, загадки. Мовлення дитини вже набуває перших ознак образності. Вона використовує образні вирази (з текстів казок, розваг), приказки, прислів'я, ідіоми, вигуки, звукопоепічні слова» [8, с.253].

У п'ять років діти опановують правильну вимову звуків української мови, а також шипіння та звучання р; доступний змішаний тип мовного дихання. Розрізняють фонемі; фонематичний слух добре розвинений.

Нормалізується темп мовлення, а сила голосу регулюється згідно з ситуацією [7, с.14].

У тексті виокремлюють слова з потрібним звуком, а у слові виділяють перший і останній звуки, вимовляють з інтонацією звук у словах, добирають слова з потрібним звуком; розрізняють поняття «звук», «слово».

Мовлення дітей п'яти років характеризується надзвичайною активністю, балакучістю, допитливістю, яка виражається «у нескінченних запитаннях: «Чому?»» (за хвилину до 15-25 запитань). У словнику наявні всі частини мови (іменники, прикметники, дієслова, дієприкметники, дієприслівники, числівники, займенники, частки, вигуки). Протягом зазначеного віку спостерігається "розквіт" словотворення, дитина створює нові слова з різних частин мови (кущат, левік, дуль, чай, бинт, молотарка).

В активному словнику дитини є узагальнюючі слова, абстрактні поняття (радість, ввічливість, мужність), вона правильно використовує багатозначні слова. Легко добирає синоніми, антоніми, класифікує предмети за ознаками, властивостями. Недостатньо розуміє переносне значення слів.

У мовленні користується образними виразами (кіт-воркіт, маки-маківочки). Він знає прислів'я, загадки, твістери мови, приказки, застосовує фразеологічні фрази, звуконаслідувальні слова відповідно до ситуації. Він набуває форми словесної ввічливості, мовленнєвого етикету в ситуаціях привітання, прощання, побачення, подяки, вибачення, прохання, не нагадуючи вихователя» [8, с.254].

Діти п'ятого року активно засвоюють граматичні форми, відмінкові закінчення, але в мовленні наявні граматичні огріхи, особливо в чергуванні приголосних. Нові граматичні форми легко утворюються за допомогою суфіксів, префіксів з інших частин мови; виявляти інтерес до мовленнєвих ігор з дорослими («нові слова»). Вони утворюють форми однини та множини (хоча є іменники в іменниках, які мають лише форму однини чи множини). Опановують рід іменників, кличну форму як у зверненні до дітей, так і до дорослих. Створюють прості речення, складносурядні зі сполучними словами, речення з прямою мовою [7, с.16].

Активно «вступає в розмову з іншими дітьми, дорослими, підтримує діалог в рамках ситуації, веде організований (стимульований) діалог на запропоновану тему, груповий діалог (бесіда). Вони відповідають на пропозицію питаннями щодо змісту картини, літературного тексту. Вміють складати розповіді за моделями вихователя: описові, сюжетні, з власного досвіду. Розповідають знайомі історії та казки. Вони знають вірші, дитячі рими, пісні напам'ять» [8, с.255].

Діти шести років «зміцнюють м'язи мовного апарату, діти вже можуть правильно вимовляти всі звуки (як голосні, так і приголосні) рідної мови. Вони регулюють силу голосу: за вказівкою вихователя вони зменшують або збільшують голос залежно від ситуації і використовують помірну силу голосу під час спілкування з однолітками. Встановлюється переважно помірний темп мовлення (у розповідях, традиціях, твістери мови, темп може сповільнюватися або прискорюватися). Вони використовують запитувальні та вигуківі інтонації, виразні засоби передають різні емоції (смуток, гнів, радість, здивування).

Діти оволодівають змішаним типом мовленнєвого дихання, збільшується тривалість видиху (4 -6 с), оволодівають фразовим та логічним наголосом у словах» [7, с.17].

Добре відомо, що в мовленні дітей шостого року «є окремі випадки неточної вимови звуків р, ш, ж, ч та звукосполучень щ, дж, дз. Порушення вимови звуку може бути пов'язане з органічними порушеннями мовного апарату або з постійною зміною молочних зубів, наприклад, у дітей з міжзубним шиплячим (ш замість сь, з, -ць, ж- зь), пом'якшеною вимовою інших приголосні. Існує неточність у вимові важких багатоскладових слів із впаданням приголосних» [8, с.256].

Діти засвоюють «методи звукового аналізу слів: визначають кількість слів у реченні, кількість звуків у слові, місце звуку в слові (перший, другий ... останній), розрізняють голосні та приголосні, використовувати звуковий аналіз слів. Розділіть слова на склади, виділіть склад.

У словнику дітей є 3500-4000 слів. В активному мовленні дитина приймає всі частини мови. Кількість абстрактних понять, що характеризують взаємозв'язок між людьми, морально-етичні поняття (ввічливість, мужність, ввічливість, дружба, гостинність), узагальнені поняття (до речі, тваринний світ, транспорт, транспортні засоби)» [7, с.17].

У цьому віці діти легко «підбирають антоніми та синоніми, виконують різноманітні вправи зі словами із інтересом (підбирають ознаки предмета, властивості, якості, дії та, навпаки, розпізнають предмет за ознаками, якостями). Вони починають розуміти і правильно пояснювати омонімічні слова, переносне значення слів. Використовуйте образні вирази, порівняння. Вони знають прислів'я, фразеологічні одиниці, використовують їх у нестимульованому мовленні. Діти опановують граматичні категорії рідної мови, в основному використовують закінчення відмінків, узгоджують прикметники, дієприкметники, числівники з іменником, числівник у роді, числі та відмінку. Правильно вживайте лексичну форму іменників. Відповідно до вказівок вчителя, вони легко утворюють нові слова за допомогою суфіксів, префіксів (іменників, дієслів, прикметників) та складних граматичних форм, ініціативи в мовленнєвих іграх для словотворення» [8, с.257].

У своїй промові він підкорить різні речення, як прості, так і складні, з сполучниками та союзними словами, з прямою мовою. Точно вигуківих, питальних, розповідних, безособових речень, речень із вступними словами досить вміло.

У той же час, «мова дітей шести років ще не позбавлена граматичних помилок, які трапляються у відмінкових закінченнях (складні форми з чергуючими приголосними), вживання іменників, що не відмінюються, слів, що мають одне число (множина чи одинина), у відмінюванні певних займенників, числівників, порушення порядку слів у реченні) [7, с.18].

Діти шести років проявляють ініціативу в спілкуванні з дорослими, звертаються до них з різними питаннями. Побудувати діалог у

стимульованому мовленні на запропоновані теми. Вони використовують посилання, вступні слова в першій репліці діалогу та діляться (стверджувально, негативно) у другій репліці діалогу. Відповідно до ситуації спілкування, ввічливі слова та форми мовленнєвого етикету використовуються без нагадування. Підтримуйте розмову між кількома дітьми» [8, с.258].

Вони володіють «навичками зв'язного мовлення: вони складають описові розповіді різного типу відповідно до композиційної структури, забруднені (розповідно-описові), сюжет на основі малюнків, відповідно до власного досвіду на основі зразків та за планом вихователя. Без допомоги дорослої людини вони вміють передати зміст знайомої казки, мультфільму, вистави; розповісти про події, свідком яких була дитина (що сталося в дорозі, у відпустці, у транспорті), про які дітей читали вдома» [7, с.19].

Діти, спираючись на моделі та план вихователя, «складають творчі розповіді, продовжують розповідь, розпочату вихователем, поєднують допоміжні слова у творчу розповідь, складають розповіді на основі сюжетного ігрового середовища; короткі історії міркувань, розповіді-пояснення. Вони кажуть знайомі літературні тексти різної складності та композиції за планом вихователя та частинами» [8, с.258].

1.2. Провідні види діяльності у дошкільному віці, їх характеристика

Усе життя дитини супроводжується різними видами діяльності, у процесі яких вона набуває певних знань, здійснюється її психічний розвиток. У дошкільній педагогіці й лінгводидактиці домінує діяльнісний підхід до процесу навчання, виховання й розвитку дітей.

Проблему діяльності досліджували психологи (Л. Виготський, І. Зімна, М. Каган), які визначили її сутність та структуру. Діяльність розглядається як цілеспрямована активність, що реалізує потреби суб'єкта; спосіб буття людини, здатність змінювати її.

Виокремлюють різні види діяльності: трудову, пізнавальну, навчальну, пошукову, мовну, мовленнєву, музичну, образотворчу, естетичну, художню,

та варіанти означених діяльностей, як-от: навчально-пізнавальну, навчально-мовленнєву, мовленнєво-ігрову, театральну-мовленнєву.

До ігрової діяльності дітей належать різні види ігор: сюжетно-рольові ігри, конструктивно-будівельні, дидактичні та розвиваючі, настільно-друковані ігри, рухливі ігри, та самостійна діяльність дітей.

Протягом усього дошкільного дитинства гра є важливою умовою розвитку психіки та особистості дитини. Успіх формування особистості дитини залежить від того, як дорослий організовує діяльність цього першого типу дитини. Тому поглиблене знання психологічних закономірностей ігрової діяльності є важливою складовою підготовки педагога дошкільного закладу.

Ігри дітей дошкільного віку досліджували М. Я. Басон Д. Б. Ельконін, О. В. Запорожець, Д. В. Менджерицька, О. І. Тіхеєва, С. Л. Новосьолова та інші [48, с.58].

Група вчених (М. Поддякова, А.Савенков) розглядають експериментальну діяльність як тип поведінки, що базується на пошуковій активності й спрямований на вивчення об'єкта чи розв'язування проблемної ситуації.

Згідно М. Поддякова, експериментування – це діяльність, яка виникає в ранньому дитинстві та інтенсивно розвивається протягом усього дошкільного віку без допомоги дорослого і навіть всупереч його заборонам [37, с. 16-19].

Експериментування є найбільш успішним шляхом ознайомлення дітей з світом навколишньої живої та неживої природи. У системі різноманітних знань про навколишній світ важливе місце займають знання про явища живої та неживої природи. У повсякденному житті дитина стикається з новими, незнайомими йому предметами і явищами природи, і у нього виникає бажання дізнатися про нове, зрозуміти незрозуміле.

Експериментування є одним з видів пізнавальної діяльності дітей і дорослих. Оскільки проведення експериментів дорослими і дітьми в чомусь не збігаються, стосовно закладом дошкільної освіти використовують словосполучення: «Дитяче експериментування» є особливою формою

пошукової діяльності, в якій найбільш яскраво виражені процеси виникнення і розвитку нових мотивів особистості, що лежать в основі саморуху, саморозвитку дошкільників.

Застосування методу експериментування в закладі дошкільної освіти полягає в тому, що в його процесі:

- діти отримують реальні уявлення про різноманітні сторони досліджуваного об'єкта, про його взаємини з іншими об'єктами і з середовищем існування;

- йде збагачення пам'яті дитини, активізується його розумові процеси, тому що постійно виникає необхідність здійснювати операції аналізу та синтезу, порівняння та класифікації, узагальнення;

- розвивається мовлення дитини, так як йому необхідно давати звіт про побачене, формулювати виявлені закономірності та висновки [37, с.8].

Особливе місце належить трудовій діяльності у формуванні моральних принципів дітей дошкільного віку, взаємодопомозі, відповідальності за покладене завдання, дружелюбності, загальному позитивному ставленню, почуттю радості, задоволення, почуттю корисності свого малого бізнесу.

На відміну від роботи для дорослих, робота дошкільника не створює об'єктивно значимого продукту, але має велике значення для його психічного розвитку. Це пов'язано насамперед з тим, що підготовка дитини до майбутньої трудової діяльності починається задовго до її участі у суспільно корисній роботі.

У дошкільному віці трудова діяльність лише починає формуватися, тому дорослі відіграють особливо важливу роль у її організації та спрямованості.

Вихователі організують спільну роботу групи, знаходять в ній місце для реалізації зусиль кожної дитини, допомагають їм засвоїти раціональні методи взаємодії та формують у дітей вміння працювати на загальне благо, вміння виконувати завдання, а також можливо.

Робота передбачає наявність певних практичних навичок (наприклад, вміння користуватися найпростішими інструментами), ознайомлення з властивостями матеріалів. Він вимагає розвитку інтелектуальних якостей (вміння планувати свої дії та передбачати їх результати), певного рівня розвитку волі (стійке бажання досягти мети, отримати плановий продукт, здатність підпорядковувати поведінку цілям).

Пізнавальна діяльність носить, як правило, творчий характер і стимулює формування творчої спрямованості особистості дитини. В структурі її особистості провідну роль грає активна позиція маленького дослідника-експериментатора, що позитивно впливає на розвиток усіх сфер психіки дошкільника та визначає пошуково-дослідницьку будову його особистості. У пізнавальній діяльності варто враховувати показники розвитку експериментування, що характеризують разом з тим й динаміку його розвитку:

- характер дій (маніпулятивний або пошуковий);
- закономірність (випадковість) у створенні образу, конструкції;
- виділення зв'язків між експериментами предметної ситуації;
- інтелектуальна активність [25, с.186-188].

У дошкільній педагогіці для визначення діяльності, що пов'язана з театром, використовують декілька термінів: «театралізована діяльність» (А. Богуш), «театрально-мовленнєва діяльність» (Н. Гавриш).

Театралізована діяльність – це, власне, гра в театр «для себе», підготовка та показ вистав «для глядачів». У процесі театралізованої діяльності дошкільники знайомляться з особливим видом праці (актора, режисера), застосовують кращі літературні форми. В Україні проблему розвитку мовлення в театралізованій діяльності досліджувала Н. Водолага. Автор у структурі театралізованої діяльності виокремлює артистичні й акторські здібності [15, с. 63].

Театралізована діяльність дошкільників має певні особливості в межах кожного вікового періоду. Це взаємопов'язано з різним рівнем розвитку

мовлення, ігрової діяльності, театральних дій, сприймання літературних творів [6, с.100].

Театрально-мовленнєва діяльність - це вид мистецької та мовленнєвої діяльності дошкільнят, пов'язаний із відтворенням художніх образів, натхненних літературними творами за допомогою театрального мистецтва та складанням на цій основі власних сценаріїв та сюжетів [9, с. 152].

Театрально-мовленнєву діяльність вивчали такі вчені: Л.Артемова, Н.Ветлугіна, Т.Доронова, Н.Михайленко Л.Стрелкова [13, с.121].

Серед розмаїття видів діяльності в дошкільній педагогіці виокремлюють художньо-мовленнєву діяльність.

Проблеми художньої та мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку вивчали багато вчених, а саме: Л.Гурович, Р.Жуковська, Н.Карпинська, О.Ушакова, А.Богущ, О.Гавриш, О.Монке.

Мистецька та мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку – це специфічний вид діяльності, пов'язаний із сприйманням, розумінням і відтворення дітьми змісту художніх творів у різних видах ігор і театралізованих дійств; це продуктивно-естетична діяльність, що супроводжується образним мовленням та у процесі якої використовуються різні жанри художнього слова [9, с.10].

Отже, у численних дослідженнях неодноразово підкреслювалася думка про види художньої діяльності. У процесі різних за змістом і предметом художніх діяльностей мовленнєва діяльність виступає одним з найважливіших компонентів, що пояснюється унікальною роллю мови та мовлення в життєдіяльності людини. Мовлення бере участь у всіх етапах творчого процесу: створення задуму, пошуку способів його реалізації, спрямуванні, уточненні.

1.3. Роль і значення розвитку мовлення у дошкільному віці

Мовлення є невід'ємною частиною соціального буття людей, вона – необхідна умова розвитку суспільства. Мовлення нас оточує всюди і є однією

з найважливіших психічних функцій людини. Оволодіння мовним спілкуванням створює передумови для всіх соціальних контактів людини, сприяє усвідомленню, плануванню і регуляції його поведінки. Одну з головних ролей в становленні особистості людини відіграє розвиток мовлення.

Він є найважливішим засобом людського спілкування, пізнання навколишньої дійсності. Мовлення служить провідником по каналах залучення людини до цінностей духовної культури. Незважаючи на тривалі вивчення походження мови, природа її залишається для дослідників загадкою. Мовлення оточує нас всюди [20].

Мовленнєвий розвиток дитини – це складова і показник загального психічного розвитку людини. Він має велику соціальну значимість. Але ні для кого не є відкриттям те, щоб заговорити, недостатньо народитися людиною.

Розвиток мовлення відіграє визначальну роль у загальному розвитку дитини. Знаючи специфіку цього процесу та його основні етапи, ми можемо зрозуміти, наскільки добре розвинені мовленнєві навички вашої дитини.

Дошкільний вік – це період, коли дитина активно засвоює всі сторони рідної мови. Саме у цей період відбувається активне опанування фонетичної, граматичної і лексичної сторін. Для успішного розвитку необхідно рано починати навчання рідної мови [22].

Дослідження вітчизняних психологів і психолінгвістів довели, що оволодіння мовленням не просто щось додає до розвитку дитини, а перебудовує всю його психіку, всю діяльність.

Процес оволодіння мовленням починається досить рано. Вже з трьох років дитина може змінювати і комбінувати слова згідно простих правил. Момент переходу від жесту до мови у дитини ототожнюється з новим рівнем розвитку його свідомості. У цей момент мовлення набуває нову функцію, воно стає засобом пізнання дійсності. Використання слів передбачає знання предметів, їх дій і якостей. Дитина починає накопичувати особистий і засвоювати колективний досвід, який він черпає з соціального оточення. Засвоєння мовлення означає засвоєння картини світу [22, с.7].

У дошкільному віці мовлення є центральною лінією розвитку дитини, так як змінює його ставлення до навколишньої дійсності, виводячи з ситуаційної залежності. У процесі мовленнєвого розвитку формуються вищі форми пізнавальної діяльності, здатності до понятійного мислення.

Важливо, щоб всі сторони, форми і компоненти мовлення розвивалися у взаємозв'язку один з одним. Без цього неможливий гармонійний розвиток мовлення. У кожній зі сторін мови є глибокий внутрішній зміст, який безпосередньо накладається на висловлювання людини і формує його зв'язну мову. У розвитку лексичної сторони важливою складовою є розуміти значення слова, що призводить до усвідомленого вибору слів і словосполучень, і їх точному вживанню. Формуючи граматичну структуру мовлення, важливо не упустити розуміння ролі синтаксису у формуванні речень, будуючи текст. Формування звукової сторони мовлення ставить завдання оволодіти такими характеристиками: дикція, плавність, темп, сила голосу і інтонація висловлювання. Для успішного розвитку монологічного мовлення необхідно розвиток таких якостей мови: зв'язність і цілісність, які характеризуються такими рисами, як комунікативна спрямованість, логіка викладу, структура і організація мовних засобів. Діалогічне мовлення розвивається швидше і краще, ніж монологічне [26, с. 150].

Мовлення розвивається в дошкільному дитинстві у двох взаємопов'язаних напрямках: з одного боку, його практичне застосування вдосконалюється в процесі спілкування дитини з дорослими та однолітками, а з іншого - мовлення стає основою для перебудови мисленнєвих процесів, перетворення в інструмент мислення. Без мовлення немає розумової діяльності. Завдяки оволодінню мовленням, світ для дитини ширшає і стає зрозумілішим. Таким чином дозволяє дитині подумки оперувати предметами навіть в їх відсутність. Це розширює межі його пізнавальної діяльності: він може користуватися опосередкованими засобами розширення свого кругозору (художній твір, розповідь дорослого, пояснення).

На етапах раннього та дошкільного віку вирішуються найважливіші завдання розвитку мовлення: збагачення словника, виховання звукової культури мовлення, формування граматичної структури, розвиток зв'язного мовлення.

Слід також формувати культуру діалогічного мовлення: вміння говорити чітко, виразно, по суті; слухати співрозмовника, намагатися його зрозуміти, не перебивати; не перескакувати з предмета на предмет. Тому дуже важливо починати розвивати мовлення дитини якомога раніше і брати участь в цьому повинні всі дорослі люди, які його оточують.

Таким чином, для розвитку мовлення дитини необхідне спілкування як з однолітками, так і з дорослими. Для більш плідного мовного розвитку потрібно проводити навчання на спеціальних заняттях. Заняття - це частина, фрагмент єдиного цілого, своєрідна «клітинка» навчального процесу, в якій виявляються ознаки, властиві всьому явищу. Викладання рідної мови на уроці - це систематичний процес розвитку всіх аспектів мовлення та мислення дитини, процес цілеспрямованого формування його мовленнєвих навичок та вмінь.

Основна діяльність на заняттях з рідної мови - це мовна, яка в свою чергу тісно пов'язана з розумовою діяльністю, активністю. Під час заняття діти думають, слухають, дискутують, відповідаючи на питання і задаючи їх самі.

Є ще один важливий аспект розвитку мовлення дітей у закладі дошкільної освіти – це мовлення вихователя, який завжди є з дітьми дошкільного віку. Так як дитина майже весь день знаходиться в стінах дитячого садка, педагог є основним джерелом, з якого діти черпають зразок рідної мови. Необхідно, щоб мова вихователя була граматично правильною, лексично багатою і різноманітною, з правильними і точними словесними позначеннями, інтонаційно виразною, зв'язною, зручною для розуміння дітей дошкільного віку.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Аналіз програм і навчально-методичної літератури

Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. Дошкільна освіта є самостійною системою, обов'язковою складовою освіти в Україні, яка гармонійно поєднує сімейне та суспільне виховання [2, с.4].

Першим суспільним середовищем для дитини стає заклад дошкільної освіти, мета якого – забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини, її фізичного та психічного здоров'я, формувати ціннісне ставлення до природного та соціального середовища, до себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчої реалізації в життєвих умовах в суспільстві незнайомих дітей та дорослих. Основним компонентом дошкільної освіти є Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, які затверджуються Міністерством освіти і науки України. Він узагальнює правила та положення, що визначають державні вимоги до рівня освіти, розвитку та виховання

дитини 6 (7) років; загальний підсумковий показник компетентностей, набутих дитиною до вступу в школу.

Під час написання нами дипломної роботи було проаналізовано такі програми, як: «Дитина», «Дитина в дошкільні роки»,

Аналіз програми «Дитина» зміст освітньої лінії «Мовлення дитини» передбачає засвоєння дитиною мовлення, елементарних правил користування мовою у різних життєвих ситуаціях [2, с.7]. Оволодіння мовою як засобом пізнання та методом конкретно людського спілкування є значним досягненням у дошкільному дитинстві. Мовлення виступає «каналом зв'язку» для одержання інформації з немовних сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини через органічний зв'язок із національним вихованням.

Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається з різних видів мовлення та слухання, під час яких формуються мовленнєві навички.

Вивчення української мови у дошкільних навчальних закладах національних громад передбачає залучення дітей інших національностей, які є громадянами України, до опанування української мови як державної на рівні вільного спілкування з іншими дітьми та дорослими, виховання інтересу та позитивного ставлення до українська мова. А.М. Богуш та Н.В. Гавриш розрізняють завдання мовленнєвого розвитку, де їх зміст визначається мовними поняттями та психологічними характеристиками оволодіння мовою [8, с.171-173]:

1. Виховання звукової культури мовлення пов'язане з тим, що звук – найменша одиниця мови, а розвиток мовленнєвого сприйняття та формування правильної звукової вимови складають початкове онтогенетичне завдання розвитку мовлення. Виховання звукової культури мовлення включає три підгрупи мікрозавдань:

- на основі розвитку та поступового вдосконалення органів, що беруть участь у формуванні мовлення (слуху, дихання та артикуляції), формуванні

словесного слуху, правильному мовленнєвому диханні, вимові звуку та слова, розвитку ортопедичної правильності мовлення ;

- диференціація мовленнєвих звуків, формування елементарних уявлень про їх характеристики, їх символічне та символічне визначення як основи грамотності;

- виховання інтонаційної виразності мовлення, свідомого оволодіння мовленням (тон, тембр, стрес, сила голосу), екстралінгвістичних (жести, міміка, постава) та інтонаційних засобів вираження відповідно до умов та завдань спілкування.

2. Розробка словника. У дошкільному віці традиційне центральне завдання лексичного розвитку визначалося розширенням словникового запасу в процесі ознайомлення із зовнішнім світом, тобто кількісним накопиченням словникового запасу, особливо в активному словнику.

Однак лексичні одиниці утворюють навколо себе безліч різних перетинаються структурних та системних зв'язків - смислових полів. Так, людина в мовленнєвому акті діє не окремими словами, а семантичною мовою.

У програмі “Дитина” у розділі «Мова рідна, слово рідне» (Дитина), у підрозділі «Ми розмовляємо» дітей вчать [22, с.132]:

1) культури спілкування (дивіться в очі співрозмовнику, коли запитуєте, відповідаєте, розповідаєте; стоячи вертикально, не напружено дивитися, не тримати руки в кишені; навчити користуватися ввічливістю в розмові з дорослими, однолітками: дякую, будь ласка, вибачте, тощо);

2) побудувати відповідь на запитання різних типів: запитання твердження (де? що? який?), Причинно-наслідковий (як? чому? навіщо?), відповідати на питання загадок;

3) заохочувати формулювання питань різного типу;

4) вдосконалити навички діалогічного мовлення з дорослими та однолітками: уважно слухати, вести діалог, спостерігаючи за темами бесіди (а саме відповідати на запитання, стимулювати власні запитання, підтримувати діалог як вербальними, так і невербальними засобами: погляд, міміка, жести);

5) продовжувати вчитися будувати діалог у уявних сюжетних ситуаціях («У транспорті», «В магазині», «Вдалині», «Телефонна розмова» тощо), народних, відкритих, дидактичних ігор.

У розділі «Мова рідна, слово рідне» (Дитина), у підрозділі «Слово до слова - зложиться мова» дітей вчать [22, с.133]:

1) поповнювати словниковий запас словами-назвами предметів та явищ навколишнього світу, дій, ознак, кількості;

2) поповнювати словниковий запас словами-назвами тварин жіночого роду (вовчиця, слониха) та назвами малят тварин (кошеня, каченя), словами-назвами предметів із пестливими суфіксами (дзеркальце, віконце, відерце, кошенятко, зайченятко), словами-назвами людей за фахом, дією (продавець, поштар), за характерною ознакою (сплюха, хвастун), словами-назвами ознак (умитий, намальований);

3) багатозначним словам (хвостик мишки і хвостик у яблука, коса у дівчинки і коса, якою косять);

4) слова, які вимовляються однаково, але мають різне значення (приберіть (прикрасьте) ялинку та приберіть іграшки зі столу);

5) словам, що мають близьке та протилежне значення (забитися - ударитись, солодкий - кислий), вводити в мовлення дітей узагальнюючі слова (квіти, дерева);

6) групувати предмети за характерними ознаками, властивостями (стіл письмовий, обідній, одяг для хлопчиків, для дівчаток);

7) звертати увагу на лексичну сполучуваність слів (відчинити двері, квартиру, розгорнути книжку, відкрити коробку, насипати борщу, супу, заплющити очі);

8) відповідати на запитання типу: «Яким словом це називається? Які ви знаєте ще слова? Хто хоче назвати своє слово?».

У розділі «Мова рідна, слово рідне» (Дитина), у підрозділі «У світі звуків» дітей вчать [22, с.134]:

1) слухати й чути звуки навколишнього середовища, а також звуки й інтонації мовлення, розрізняти їх, наслідувати тощо;

2) розвивати фонематичний слух: учити впізнавати слова близького звучання (рими) і самим добирати подібні слова; розрізняти значення слів типу бик - бік, день - пень, правильно вживати наголос: рука, руки;

3) вправляння у правильному і по можливості швидкому промовлянні нескладних скоромовок, потішок з різними типами звуків.

У розділі «Мова рідна, слово рідне» (Дитина), у підрозділі «У країні граматики» дітей вчать [22, с.134-135]:

1)вживанню слів-назв предметів у різних граматичних формах. Звертають увагу дітей на форми іменників чоловічого роду в родовому відмінку (винограду, меду, цукру, салату, снігу, торта, лимона, клена, тролейбуса, трамвая, пальта, ситра);

2)звертати увагу на чергування звуків при змінюванні деяких слів (муха - мусі, стіл - на столі);

3)правильно вживати (вимовляти) закінчення -ою, -ею, -єю (з мамою, з бабусею, під грушею, акацією), -ом, -ем, -єм (м'ячем, гаєм), -ів у іменниках (сусідів, звірів, братів);

4)звертати увагу на відсутність закінчень у словах-назвах маленьких істот (лошат, курчат), назвах предметів жіночого роду (доріг, тополь) у родовому відмінку множини;

5)вживати слова, в яких не змінюються закінчення (піаніно, ескімо, радіо, кіно);

6)правильно вживати слова-назви взуття у множині й однині (чоботи - чобіт, черевики - черевик);

7)правильно вживати назви посуду (хлібниця – хлібницею, у хлібниці, цукорниця, сільниця), назви приміщень за їх призначенням (спальня, вітальня);

8)утворювати іменники – назви людей за характерною ознакою (добряк, весельчак), за фахом (садівник);

9) правильно вживати дієслова у різних особових формах із змінами звуків (ходити - ходжу, садити - саджу, ловити - ловлю), наказового способу з часткою хай (нехай): хай скаже, нехай піде;

10) вживати прикметники вищого й найвищого ступенів (малий – менший - найменший; високий - вищий - найвищий; гарний - кращий (найгарніший); великий - більший; поганий - гірший), прикметники із суфіксами -ісіньк-, -есеньк- (малесенький, дрібнесенький);

11) вправляти у вживання іменників з кількісними числівниками (одна лялька, дві ляльки), збірними (двоє хлопців, троє зайчиків), порядковими (перший день, третій раз); займенників з іменниками (наш двір, наші іграшки, моя лялька), в узгодженні займенника ви з дієсловом (ви обійшли, ви сказали);

12) стимулювати вживання речень з однорідними членами (наш собачка маленький, кудлатий, смішний), речення з сполучниками та, і, але, займенники хто, що, чий, який; пропозиції, використовуючи питання типу: Що ви бачили (а) у парку?;

13) формуванню граматичного ладу мовлення в структурі речень:

а) узгодженню підмета й присудка в числі та роді (хлопчик плавав, дівчинка плавала, діти плавали); б) узгодженню означення з означуваними словами в роді, числі й відмінку (Розцвіла біла ромашка. Я малюю зелену ялинку).

В освітній лінії «Дитина в світі культури» (Дитина), у розділі «Образотворча майстерня» дітей вчать [22, с.234]:

–формувати емоційне ставлення до навколишнього середовища, викликати у дитини позитивні емоції, радісне здивування, бажання створювати нові образи на заняттях образотворчого мистецтва;

–виховувати вміння виражати себе, утверджувати особисту позицію в художній діяльності, стимулювати самостійну мистецьку діяльність дітей;

–сформувати знання дітей про види образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво);

- розвивати навички та творчі здібності дитини у зоровій діяльності;
- формувати у дітей здатність естетично оцінювати власну образотворчу діяльність та роботу інших дітей.

У розділі «Музичний калейдоскоп» (Дитина) дітей вчать [22, с.237]:

- продовжувати залучати дітей до музичної культури, збагачувати їхні музичні враження та викликати яскравий емоційний відгук при сприйнятті різної за характером та жанрами музики;
- формувати музичний смак та свідоме ставлення до класичної та сучасної національної мистецької спадщини;
- використовувати наочний матеріал (репродукції картин, художні ілюстрації);
- закріплювати уміння точно відтворювати голосом різноманітні ритмічні малюнки;
- формувати навички контролю якості власного використання та однолітків;
- закріплювати уміння співати колективно, у групах та індивідуально;
- сприяти формуванню інтересу до музикування.

У розділі «Театральна мозаїка» (Дитина) дітей вчать [22, с.241]:

- організовувати роботу з виготовлення декорацій та елементів костюмів до запропонованих літературних творів, що можуть бути використанні для театралізації;
- спонукати дітей до самостійного показу театральних інсценівок – лялькового театру та власне драматизації;
- залучати дітей до самостійної розробки сценаріїв, створення декорацій та підбору музичного супроводу до різних видів театралізованої діяльності.

У програмі «Дитина в дошкільні роки» в основу програми покладено концепцію психологічного віку як етапу, стадії дитячого розвитку, що характеризується своєю структурою і динамікою.

Наприкінці кожної освітньої лінії запропоновано «Основні шляхи реалізації освітньої лінії», які будуть доповнюватися та розширюватися.

Програма для дітей молодшого дошкільного віку має назву «Кроки до самостійності дітей», середнього дошкільного віку чекає програма «Подорож у довкілля», а для дітей старшого дошкільного віку створено програму «Стежинки у Всесвіт» [21].

Навчальний рядок «Мовлення дитини» включає наступні підрозділи: звукова культура мовлення, формування словника, граматична правильність мовлення та зв'язне мовлення. Звукова культура мовлення полягає в ознайомленні дітей із будовою мовного апарату: губи, зуби, язик, піднебіння; домогтися правильної (твердої) вимови шиплячих звуків; розвивати фонематичний слух, учити розрізняти на слух близькі за звучанням слова, мовне дихання, інтонаційну виразність мовлення; ознайомити дітей із поняттям слово і звук в ігрових вправах, учити знаходити знайомий звук у слові, інтонаційно виділяти його.

Формування словника – збагачувати словник дітей новими словами відповідно до тем: «Дитячий садок», «Ігри», «Сім'я», «Одяг», «Меблі», «Рослини»; продовжувати збагачувати словник дітей іменниками; учити правильно користуватися словами, що позначають частини тіла людей і тварин: руки, ноги – лапи, обличчя – морда; збагачувати словник дітей присвійними прикметниками, які означають фізичні якості людини та інших істот; поповнювати словник дієприкметниками, дієприслівниками, прислівниками; продовжувати розширювати словник дітей синонімами, антонімами; збагачувати словник дітей образними поетично-художніми виразами, приказками, прислів'ями [21, с. 31].

Граматична правильність мовлення полягає у закріпленні кличної форми іменників; ознайомити з відмінковими закінченнями слів та іменниками, що не відмінюються, навчити користуватися дієсловами досконалої та недосконалої форми, формами дієслів, навчити дітей будувати речення різного типу

Зв'язне мовлення – продовжувати формувати діалогові навички мовлення, учити вступати в невимушену розмову з дорослими на

запропоновані теми: «Знайомство», «Сім'я», «Мої друзі», учити дітей спілкуватися одне з одним, звертатися до партнера, уміти вести вільну розмову в колі двох-трьох дітей, готувати дітей до самостійної розповіді, закріплювати вміння складати спільні з вихователем коротенькі описові та сюжетні розповіді з домовлянням, повторенням і самостійно складеними реченнями про іграшки, картини, власний досвід [21, с. 36].

Отже, потрібно розвивати мовлення з дитинства в процесі навчально-мовленнєвої діяльності. Розвиток мовлення формується в процесі спілкування, в мовленнєвій діяльності.

2.2. Система вправ для розвитку мовлення у дошкільній освіті у різних видах діяльності

Однією з умов успішності дитини у дошкільному закладі є розвиток мовлення, удосконалення комунікативних навичок. У базовій складовій дошкільної освіти висвітлюється освітня лінія «Мовлення дитини», яка передбачає формування в дітей різних типів мовленнєвої та комунікативної компетентності, які разом спрямовані на формування мовленнєвої особистості дитини.

Тому пріоритетними завданнями, які стояли перед мною, був пошук ефективних засобів праці, які сприяють мовленнєвому розвитку дошкільників.

У науці виділяють різні типи вправ для розвитку мовлення дошкільників у різних видах діяльності, а саме: дидактичні ігри та вправи для розвитку звукової культури, словникового запасу, граматичних навичок та зв'язного мовлення, у навчально-пізнавальній, навчально-мовленнєвій, мовленнєво-ігровій і теарталізованій діяльності.

Вправи для розвитку звукової культури:

Дидактична гра «Літак». Мета: розвивати мовленнєве дихання. Хід гри: на кінчик носа покласти шматочок паперу або вати. Відкрити рот, широкий язик покласти на верхню губу, бокові краї язика притиснути. Повітряний струмінь виходить посередині язика. Дитина повинна подути так, щоб «літак» полетів угоду.

Дидактична гра «Шумові баночки». Мета: вправляти у визначенні на слух предмети (вид крупи)

Хід гри: вихователь гримить баночками спочатку з поясненням, а потім вихователь гримить баночками, діти визначають вид крупи, виграє той хто визначить найбільше круп.

Діти, які крупи ви знаєте? (відповіді дітей)

А що з ними можна робити? (відповіді дітей)

Як ви думаєте чи бувають вони різнокольоровими? (відповіді дітей)

Яка ваша улюблена крупа? (відповіді дітей)

Дидактична гра «Ланцюжок слів». Мета: формувати навички елементарного звукового аналізу, навчити називати перший і останній звук в слові, спираючись на гучне промовляння, автоматизувати проблемні звуки в мові.

Хід гри: для того, щоб побудувати ланцюжок, ти маєш визначити останній звук в слові, яке стоїть в клітинці першим. Потім знайди картинку, назва якої починається на цей звук. Наведи на картинку мишкою і натисни лівою клавішою. Якщо ти правильно визначив, картинка займе своє місце. Для того, щоб перейти до наступної сторінки – натисни на стрілочку.

Глобус → стіл → лебідь → диван → ніж → жолудь;

Портфель → лев → вантаж → шляпа → автобус → слон;

Якір → ракета → ананас → сніговик → кавун;

М'яч → човен → носоріг → гриб → поліглот → телефон.

Дидактична гра «Назви і відгадай». Мета: учити виділяти слова із заданим звуком. Вихователь виставляє на фланелеграфі парні картинки і просить дітей відповісти, що на них зображено. Потім пропонує їм картинку, на яких зображені предмети, у назвах яких міститься звук [з] («пісня комарика»). Якщо діти припускаються помилок, вихователь сам вимовляє парні слова, виділяючи голосом звук [з] (наприклад, «зззайчик – морква»), і питає дітей, у якому слові вони чують звук [з].

Дидактична гра «Виправ Незнайку». Мета: з'ясувати рівень того, як діти засвоюють українську лексику за темами «Кольори» та «Іграшки». Хід гри: з'являється Незайка, вітає дітей українською мовою. Учитель повідомляє, що Незайко приїхав вивчати українську мову. Він уже знає багато слів, але він не зовсім впевнений, що вимовляє їх правильно.

- Давай, діти, допоможи Незайку. У мене на столі є чарівний кошик від Діда Панаса. У ньому багато різних іграшок різного кольору. Той, кого я дзвоню, дійде до столу, витягне іграшку з кошика і запитає Незайку: "Незайко, що це? Якого кольору?" Якщо Незайко помилився, ви повинні виправити це, назвати іграшку та її колір правильно українською мовою.

Дитина отримує синю кульку і запитує: "Незайко, що це?" Незайко: "Это мяч". Вихователь: «Незайко, ви сказали слово російською мовою. Оля, розкажи, як правильно вимовити це слово українською мовою. Оля: "Це м'яч, Повтори, Незайко". Незайко: "Це м'яч". Дитина: " Незайко, якого кольору м'яч?" Незайко: "М'яч синій". Вихователь: "Молодці, Незайко, кулька синього кольору, правильно сказано".

- Діти, а скажіть мені, які м'ячі ще є? (волейбольні, футбольні, хокейні, поло, тенісні, гандбольні).

Так, як багато ви знаєте, які бувають м'ячі.

А взагалі, які бувають ігри з м'ячем, назвіть їх назви?

А скажіть чи є у вас улюблена гра, де б був присутній м'яч?

Розкажіть мені про цю гру.

А яких кольорів, розмірів, форм бувають?

А як ви вважаєте чи є легкі м'ячки, які не можуть потонути?

В яких іграх їх використовують?

Добре, я бачу ви знаєте багато про ігри з м'ячами.

Вправи для розвитку словникового запасу:

Дидактична гра «Покажи те, що я назву». Мета: вчити знаходити овочі за словами-описами. Хід гри: вихователь пропонує одному з малюків: «Знайди

маленьку морквинку і покажи її всім» або «Знайди червоне яблучко і покажи». Діти виконують вказівки вихователя.

Дидактична гра «Скажи навпаки». Мета: вчити дітей добирати слова з протилежним значення. Хід гри: вихователь називає словосполучення і спонукає дітей утворити словосполучення із дієсловом-антонімом: літак прилетів – літак відлетів; машина приїхала – машина від'їхала, корабель приплив – корабель відплив; вертоліт піднявся – вертоліт опустився; таксі рушило – таксі зупинилося.

Дидактична гра «Скажи одним словом». Мета: активізувати словник по темі, вчити дітей визначати і називати узагальнене слово. Хід гри: дорослий називає 3 предмета, кидає м'яч дитині. Дитина повторює слова, називає узагальнююче слово, повертає м'яч. Дорослий знову кидає м'яч дитині, пропонує з трьох названих слів назвати зайве і пояснити чому. Слова для активізації словника: вовк, заєць, корова, горобець, курка, соловей, курка, орел, гусак, олень, слон, білка.

Дидактична гра «Це місце називається ...?» Мета: вчити дитину розуміти лексичне значення слова. Хід гри: дорослий називає поширене поняття, а дитина дає йому назву. Наприклад, місце, де вчаться діти (школа); де малюки роблять пасочки (пісочниця); де видаються книги для читання (бібліотека), куди приходять дивитися фільми (кінотеатр). Обов'язково заохотити дитину, який зрозумів і назвав все слова.

Вправи для розвитку правильного вживання граматичних форм

Дидактична гра «Хто в нього мама». Мета: формувати інтересу до слова, розвиток критичного ставлення до мовлення, пошук серед різних варіантів слів граматично правильного слова. Хід гри: Вовченя. Хто в нього мама? - Вовчиця. - Зайченя. Хто в нього мама? - Зайчиха. - Левеня (левиця). Порося (свиня).

Дидактична гра «Назви професію», «Хто це робить?» (утворення іменників від дієслів). Мета: формувати інтересу до слова, розвиток

критичного ставлення до мовлення. Хід гри: Будувати – будівельник; лікувати – лікар; готувати – кухар; фарбувати – візажист; малювати – художник.

Дидактична гра «Що потрібно?». Мета: вчити дітей відповідати на запитання, використовувати слова у правильній граматичній формі. Хід гри: Вихователь пропонує дітям скласти речення, даючи відповіді на запитання: «Чим їдять?» (Їдять ложкою, виделкою); «Чим ріжуть?» (Ріжуть ножем); «Чим наколюють?» (Наколюють виделкою); «Із чого їдять?» (Їдять з тарілки, блюдця); «Із чого п'ють?» (П'ють із склянки, стакана); «У чому варять?» (Варять у каструлі); «У чому смажать?» (Смажать на сковорідці).

Вправи для розвитку зв'язного мовлення:

Дидактична гра «Що ти бачиш на картинці?». Мета: вчити складати речення за картинками. Хід гри: вихователь пропонує дітям уважно розглянути картинку і скласти речення.

Дидактична гра «Розкажи казочку». Мета: навчити дітей складати речення. Хід гри: дітям пропонуються слова, на основі яких вони повинні придумати якусь розповідь. Наприклад, вони називають п'ять слів із однієї казки шосте слово - чуже. По-перше, дитина розповідає відому казку, а наприкінці вихователь вводить нового персонажа.

Дидактична гра «Загадка». Мета: вчити складати описові розповіді за планом вихователя. Хід гри: вихователь пропонує дітям скласти загадку-опис за предметною картинкою за таким планом: який це предмет (якого кольору, форми, розміру); яка його будова; для чого він потрібний; що ж ним можна робити.

Розвиток мовлення засобами навчально-пізнавальної діяльності

«Спостереження за гілками верби»

Мета: закріпити уявлення дітей про пори року, про частини рослин. На конкретних прикладах підводити до розуміння того, що рослини живі і для росту їм потрібна вода, тепло, світло. Розвивати спостережливість, увагу. Виховувати любов до художнього слова, природи та традицій рідного краю.

Хід заняття. Сніг пухнастий за вікном - Біле, біле все кругом. Кучугури намело, А в кімнаті в нас тепло.

Діти, яка зараз пора року? Чи хочете відчутти весну? Гілочки які? (зелені, тоненькі) Що ви бачите на гілочках? На що схоже? Які «котики» на дотик? Чи пахнуть? Чому вони розквітли в групі, а на вулиці ще ні? Чи будуть розпускатися гілочки без води? Що ми бачимо на гілочках у воді? Корінці які? Навіщо вони рослині? Який настрій у вас зараз?

Розповідь вихователя про вербу. Діти, через те, що верба першою зустрічає весну, вона є символом весни. У народі кажуть: зацвіла верба - прийшла весна. А ще верба - символ України, бо верба в Україні росте всюди: біля річок, біля ставків, при дорозі, біля хати. Верба є символом рідної домівки, близьких людей. Тому вербу люди дуже шанують. Коли хочуть побажати комусь щось приємне, то кажуть: «Будь високим як верба, а здоровим як вода».

Діти, я вам пропоную посадити гілочки верби у землю, коли прийде весна.

«Спостереження за березою і тополею навесні»

Мета: продовжувати формувати уявлення про дерева (береза, тополя). Вчити спостерігати і виділяти окремі ознаки рослин. Порівнювати дерева за зовнішніми ознаками, виховувати любов до природи рідного краю.

Хід заняття. Що на зиму роздягається А на літо одягається? (дерево) – правильно. - А скажіть мені береза яка, висока чи низька? Яка в неї кора? Які гілочки у берези? А які листочки? Що було на гілках раніше?

Розповідь вихователя. Береза висока, має білу кору: довгі, тоненькі гілки. Весною на них з'являються сережки, а потім кругленькі зелені листочки. А ще береза приносить користь - у неї дуже корисний березовий сік.

А тополя яка, висока чи низька? Яка в неї кора? Які гілочки у тополі? А які листочки? Які гілочки у берези, а які у тополі? Чи схожі у них листочки? Чи пахнуть вони?

Розповідь вихователя. Тополя висока, має гладеньку кору, довгі гілочки, які тягнуться до сонця, листочки схожі на трикутники. А ще влітку на тополі з'являється пух, який вітер розносить повсюди.

- Діти так скажіть мені, яке дерево більше, ширше?

Які ви розумнички, ви сьогодні добре попрацювали, тому я вам пропоную одягнутися, і вийти на наше подвір'я для того, щоб подивитися чи ростуть на нашому подвір'ї дерева про, які ми з вами сьогодні говорили.

Трудова діяльність дітей старшої групи у куточку природи.

Мета: узагальнити та розширити знання дітей про рослини; ознайомити з умовами, необхідними для життя рослин; навчити зовнішнім особливостям рослин визначати їх стан; формувати уявлення залежно від стану рослин від вологи та світла ґрунту; вчити спостерігати, досліджувати та робити висновки, потребуючи дбайливого ставлення до природи; формувати мотивацію до праці; сприяти формуванню кращих моральних почуттів під час спільної діяльності; розкрити можливості для самостійного застосування навичок під час працевлаштування в природі; збагатити естетичний досвід; розвивати інтерес до природного середовища; виносити дітей у світ предметів природи, серед яких вони щодня; сприяти розвитку мовлення, формуванню початкових знань про об'єкти природи; виховувати дбайливе ставлення до рослин, наполеглива праця.

Хід:

Діти, коли я прийшла сьогодні вранці до групи, то почула кілька важких зітхань. Подобається це! (зітхає.)

- То коли люди зітхають? (Коли хворіє; чи щось сталося; коли щось не працює; когось болить; коли ти сумуєш; поганий настрій.)

- Озирнулась - нікого. Чим ближче я підійшла до цього місця (зона природи), тим звук був голоснішим. Сильно зітхнула ця вазонна квітка. Як її звуть? (Лілія).

- Діти, як одним словом назвати те, що ми вирощуємо в зоні природи? (Квіти, рослини)

- Рослини належать до живої чи неживої природи? Чому ти так думаєш? Докажи це. (Розум дітей.)

- Якщо квітка росте в кімнаті, на грядці, як це називається? (Сад) Але якщо в полі? (Поле)

- Яким квітам живеться краще: кімнатним, садовим чи польовим? (Відповіді дітей).

- Якщо час не допомагає, що може статися? (Міркування дітей.)

- Діти, як їй допомогти? (Розпушити землю і воду, щоб витерти листя, обрізати висушене листя.)

-Так вірно.

-І скажіть, як правильно заливати? (поливається лише біля кореня.)

- Як дізнатися, чи потрібно поливати рослину чи ні? (Суха земля - світла, волога - темна; дотик до пальця: якщо земля тверда - така суха. Якщо ви берете стрілянину, і вона як пісок насипана - така суха і потребує поливу, якщо волога - в пальці залишається, грязь темного кольору, відчуйте вологу пальцями.)

- Чому підпушують землю?

- Чи з усіх листочків витирають пил ганчіркою? (Ні, тільки з крупного за розміром, якщо маленьке листячко — бризкають водою.)

— Як тримати листячко, якщо його витираєш, бризкаєш? (Листячко нехай мовби лежить на долонці, лише злегка його підтримувати, не можна тягнути за листочок, тиснути ганчірочкою).

Молодці, ви все правильно зробили, тому кожна добра справа не залишається без нагороди, подяки. Як ви вважаєте, чим можуть віддячити нам квіти, адже вони не вміють розмовляти? (Своїм цвітінням; тим, що повітря стане чистішим; появою нових ростків).

Розвиток навчально-мовленнєвої діяльності

Осінь щедра та багата з подарунками прийшла!

Мета: активізувати пізнавальні процеси дітей, закріпити та уточнити знання дітей про дні тижня, осінні місяці та осінній сезон; загальні поняття

про овочі та фрукти; фіксують орієнтацію в просторі, знання чисел. Практикуйте чіткі звукові звуки; у розумінні та правильному використанні просторових прислівників та прикметників. Виховувати витривалість, наполегливість. Розвивати допитливість, словесну ініціативу, швидку реакцію, широке сприйняття; творчість, фантазія

– Діти, чи знаєте ви, який день у нас сьогодні? Правильно, п'ятниця. А який день буде завтра? А скільки днів має бути тиждень? Молодці діти. Давайте згадаємо вірш, який ми знаємо про тиждень

Днів у тижні рівно 7

Назви вивчимо усі.

Понеділок – перший день,

А за ним вівторок йде,

Далі середа, четвер – твердо знаю я тепер!

Після п'ятниці субота, де кінчається робота,

Ну а сьомий день який?

Кожен знає – вихідний!

– Діти, який місяць? Правильно - жовтень. А як щодо часу року? Як можна назвати осінь? Правильно вона - щедра пора року, і чому ми її так називаємо? Вона прийшла до нашої групи і залишила свої подарунки. Давайте подивимось, що вона поклала в наш кошик.

- Діти, давайте подивимось, що тут разом. Про осінні подарунки ми знаємо дуже багато. Згадаймо. Ви готові відповісти? Тому увага - це перше завдання.

Назви осінні дари:

1. Які люди збирають у саду:

Яблуко, груша, слива, виноград.

2. Які люди збирають на городі:

Морква, буряк, картопля, часник, цибуля, перець, баклажани, капуста, огірок, томат.

- Скажи одним словом

Картопля, буряк, морква, баклажан – це овочі.

Яблуко, груша та виноград – це фрукти

- Назви сад: якщо потрапити до саду, де ростуть яблуні, то цей сад називається – яблуневий; груші – грушевий; сливи – сливовий; виноград – виноградний. А усі ці сади одним словом назвемо – фруктові.

Молодці як ви багато знаєте про Осінні дарунки. А нагадайте мені де ростуть усі фрукти, а овочі? У нас з вами теж є город у садочку. Давайте розкажемо що ж на ньому виросло.

Од-од-од – славний внас город;(обводять навколо себе руками)

Уля-уля-уля – виросла цибуля;(лівою рукою показують)

Орква-орква – і красуня морква;(правою рукою показали)

Оля-оля-оля – і смачна квасоля;(гладять себе по животику)

Уста-уста-уста – і товста капуста;(імітують руками щось товсте)

Ок-ок-ок – зелений огірок;(показують великий палець, решта в кулачок)

Ата-ата-ата – раді всі малята.(роблять посмішку на своїх щічках)

Діти, а що роблять люди, коли зберуть щедрій урожай?

- Консервують.

Так правильно консервують, а ще зберігають в підвалах, в коморах. Давайте ми з вами теж розкладемо овочі та фрукти по полицках у підвалі.

У нас великий підвал, і він має багато полиць. На полиці під номером 1 - покладіть моркву для зберігання. На полиці номер - 5 покласти картоплю. Повертаємось до полиці, де кладемо моркву, спускаємось на 2 кроки від неї і залишаємо капусту для зберігання на цій полиці. Праворуч від капусти кладемо яблуко. На третю полицку кладемо грушу. Помістимо буряк між морквою і грушами. Ми знову повернемося до полиці, куди покладемо картоплю, з неї спустимось на три сходинки і повернемо один крок вліво і покладемо цибулю.

Ну, що ви всі зробили з цим завданням. Врожай тепер буде зберігатися в нашому підвалі. І жодна зима нас не боїться. А ви чекаєте подарунків від Леді Осінь.

Розвиток мовлення засобами театралізованої діяльності

Діти, скажіть, для того, щоб потрапити до театру на виставу, що робити? (Купіть квиток) Скажіть, навіщо купувати квитки в театр? (Для перегляду вистави) Де можна придбати квиток на виставу? (У касі) Хто продає квитки? (Касир) Купуючи квитки, не забудьте чарівні слова - будь ласка, дякую. А для того, щоб краще бачити та чути, ви можете попросити касира про квиток ближче до сцени, хоча здалеку він також буде добре видно і чутний. Давайте уважно подивимось на квиток до театру і з'ясуємо, що на ньому зображено. (Білет до театру розглядається докладно) Що слід вказати на квитку, крім назви вистави та її ціни? Перелічимо разом: дату та місяць, коли відбувається вистава, номер та місце. А збоку повинен бути напис - контролер. Цей край відірве тикетер біля входу. Як ви думаєте, чому тикетчик розірве квитки? (Щоб мати змогу продовжуватись далі) Після того, як ви подарували квиток в бірці, ви повинні зберегти цей квиток до кінця виступу, а тому ви повинні обережно поводитися з ним: не рвати його.

Дидактична гра «Добери предмети» Мета: Вміти визначати призначення кожного з предметів та вибрати той, який знадобиться в театрі, пояснити свій вибір. Ігрова дія: Розглядання малюнків та пояснення свого вибору. Хід гри: Діти розглядають запропоновані малюнки і вибирають ті, на яких зображені предмети, що знадобляться у театрі і чому.

Дидактична гра «Збираємося до театру» Мета: закріпити знання про одяг, який слід одягати в театр та вміти пояснювати свій вибір.

Ігрова дія: розглядання запропонованих малюнків та пояснення свого вибору. Хід гри: Дітям пропонується розглянути картинки із зображеним на них одягом. Вибрати той, в якому можна йти до театру та пояснити чому.

Дидактична гра «Знайди двері» Мета: закріпити знання дітей про характерні ознаки, що вказують на певні театральні професії.

Правила гри: дітям пропонуються картки із зображенням дверей, на яких намальовані картинки, що вказують на певну театральну професію. Біля кожної з дверей стоїть дівчинка, яка тримає предмет, який характеризує її професію. Необхідно лініями правильно з'єднати зображення дівчинки та двері, в яку вона повинна зайти.

Ігрова дія: ігровою дією є вміння правильно визначити за характерними предметами, до якої з професій належить зображення дитини.

Українська народна казка «Рукавичка» (пальчиковий театр старша група).

Мета: вчити дітей емоційно сприймати зміст казки запам'ятовувати дійових осіб і послідовність дій завдяки методу моделювання; поширювати словник образними поетично художніми (лисичка–сестричка, зайчик–побігачик, мишка–шкряботушка), звуконаслідувальними словами (гуп-гуп, скрек-скрек, тук-тук); виховувати інтерес до пальчикового театру.

Ішов дід лісом та й загубив рукавичку, а за ним бігла собачка Жучка.

Лежить на дорозі рукавичка. Аж ось біжить мишка-норушка та й заховалася в рукавичку.

— Тут я буду жити!

Коли це плигає жабка та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-норушка. А ти хто?

— Жабка-скрекотушка. Пусти й мене.

— Заходь.

От їх уже двоє. Коли біжить зайчик. Прибіг до рукавички та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-норушка, жабка-скрекотушка. А ти хто?

— Зайчик-побігайчик. Пусти і мене.

— Заходь.

Ось їх уже троє. Коли біжить лисичка та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-норушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик. А ти хто?

— Лисичка-сестричка. Пусти і мене.

— Заходь.

Вже їх четверо стало. Ось суне до рукавички і вовчисько та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-норушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик та лисичка-сестричка. А ти хто?

— А я вовчик-братик. Пусти і мене.

— Заходь.

Ось їх уже стало п'ятеро. Та ось де не візьмись біжить кабан-іклан.

— А хто-хто в цій рукавичці живе? — питає.

— Мишка-норушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка і вовчик-братик. А ти хто?

— Хрю-хрю-хрю! А я кабан-іклан. Пусти і мене.

— Та нас і так багато. Ти сюди не влізеш.

— Та вже якось залізу, тільки пустіть.

— Та вже залазь.

Уліз і той, стало їх шестеро. Аж тріщить рукавичка. Коли це суне до рукавички ведмідь. Реве та й питається:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-норушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігачик, лисичка-сестричка, вовчик-братик та кабан-іклан. А ти хто?

— А я ведмідь-набрід. Пустіть і мене.

— Та нас так багато. Ти сюди вже не влізеш.

— Та я скраєчку.

— Та вже залазь.

Семеро їх вже стало в рукавичці. Ось-ось трісне рукавичка.

А дід тим часом оглянувся і помітив, що загубив рукавичку. Вернувся назад і почав шукати. Собачка бігла попереду, побачила рукавичку і почала гавкати. Звірі злякалися, вискочили і порозбігалися. А дід забрав рукавицю і пішов додому.

Розвиток мовлення засобами художньо-естетичної діяльності

«Мікрофон». Мета: викликати інтерес дітей до творів живопису, стимулювати увагу, розвивати мовлення дітей. Матеріал: репродукція картини М. Ткаченко „Весна”. Дітям пропонується уважно розглянути запропоновану картину й, передаючи один одному по черзі мікрофон (ручка, олівець), сказати, що вони бачать на картині. Свою відповідь дітям пропонується почати словами: „А я бачу...”, при цьому відповіді не можна повторювати. Як варіант використання цього інтерактивного методу ми пропонували завдання „Маленький критик”, в якому педагог пропонує дітям сказати, що їм не подобається в цій картині. Свою відповідь дітям пропонується почати словами: „Мені не подобається, що...”.

Гра «Яка картина?» Мета: учить дітей працювати „в парі”, закріпити вміння відчувати загальний емоційний характер, домінуючий настрій

художнього твору Матеріал: Картки із зображенням репродукцій картин з різним емоційним фоном. Дітям роздають картки. Вихователь розповідає про двох художників. Один художник був веселий, а інший сумний. Після того, як діти уважно розглянуть картки, вихователь запитує про те, які картини намалював веселий художник, а які – сумний, і пропонує розкласти їх на дві групи відповідно до смайликів і зображених на них емоцій: 1 група – веселі, радісні картини, які намалював веселий художник; 2 група – сумні, тривожні картини, які намалював сумний художник. Діти повинні домовитися між собою, зробити вибір, пояснити чому вони зробили такий вибір. Якщо одна дитина не згодна, то інший виправляє його й пояснює чому він не згодний. Під час виконання цього завдання діти активно взаємодіють між собою: Кирило: Марійко, ти неправильно поклала цю картину. Цю картину не може намалювати веселий художник – вона намальована невеселими фарбами (картина І. Айвазовського „Буря”). Марійка: Якими невеселими? Кирило: Сіримі, темними, сумними – це означає, що художник був сумний. Марійка: Значить, ось ця картина точно веселого художника. Дивись, вона світла й фарби тут веселі – біла, блакитна, жовта, помаранчева (картина І. Левітана „Березень”).

Гра «Казковий вернісаж» Мета: продовжувати навчати дітей міркувати, аналізуючи сюжети знайомих казок, співпереживати, долати труднощі, сприяти засвоєнню дітьми морально-етичних норм поведінки; удосконалювати навички діалогічного й монологічного мовлення; розвивати творчу уяву, фантазію, креативність, уміння ліпити із солоного тіста за сюжетом казки, користуючись довільним способом; виховувати активність, допитливість, наполегливість.

Хід:

Діти, давайте привітаємось і побажаємо один одному чудового настрою.
Нумо, в коло всі ставайте,

Друзів щиро привітайте!..

І про усмішку подбайте...

Та в казковий вернісаж вирушайте.

Діти, а чи любите ви казки? Чого навчають нас казки? Так, вони навчають нас бути сильними, сміливими, допомагати один одному. Пригадайте, які казки ви знаєте? Тому пропоную вам поїздку на казковий вернісаж.

Діти, як ви думаєте, що це вернісаж? Вернісаж - виставка картин. І ми з вами будемо у віртуальному вернісажі, де ми розглянемо сюжети картин і навіть виконаємо завдання. Тож подорожуймо.

Віртуальний вернісаж вас вітає,

Вам сюжети із казок представляє.

Розглядайте їх пильненько,

Та завдання розв'яжіть гарненько.

Подивіться, до яких казок ілюстрація з'явилася на екрані? ("Ріпка").

Чому мій дідусь не міг зірвати ріпку? (Оскільки вона зросла великою, у мого діда не вистачало сил).

Діти, подумайте і доведіть: велика ріпка – це добре чи погано? Я приготувала вам ось такі ріпки.

Кожен із вас візьме ріпку, яка йому сподобалась. До жовтого кошика кладуть ріпку діти, які доводять, що велика ріпка – це добре, а до коричневого – діти, які доводять, що велика ріпка це погано.

Гра «Добре-погано».

На столі два кошики: жовтий і коричневий. Діти по черзі підходять до столу та кладуть ріпки до відповідних кошиків.

Погано: Важко ріпку рвати, потрібно багато помічників, щоб вирвати ріпку, займає багато місця на городі, важко обчистити. Добре: ріпки вистачить усім героям казки, довго можна їсти ріпку, великий запас на зиму, можна продати ріпку.

Діти, а якби ріпка була маленькою, чим би закінчилася казка? (Якби ріпка була маленькою, то миша її ховала б у нірці; дід варив би ріпку та запрошував на вечерю бабу, внучку).

А тим часом на нас чекає наступна казка ("Івасик-Телесик").

Ой, що це? Діти, до нас закотився клубок. Мені здається, що цей клубочок чарівний.

А ми далі мандруємо вернісажем. До якої казки ця ілюстрація? ("Колобок"). Діти, Лисичка хотіла з'їсти Колобка. Це добре чи погано? Діти, а що можна зробити, щоб врятувати Колобка? Якого б Колобка Лисичка не змогла б з'їсти? (Колобок дуже солоний, із перцем, із гірчицею). Я підготувала тісто, в яке замість цукру всипала багато солі, і пофарбувала його в оранжевий колір. Як ви думаєте, такий Колобок буде смачний? Пропоную зліпити для Лисички Колобка із сюрпризом! Підходьте до столів і займайте свої місця.

Ви всі виконали завдання, ось які гарні зліпили колобки! Як ви думаєте, коли Лисичка зустріне ось таких Колобків із сюрпризом, як вона себе буде поводити? (Вона зрадіє, бо Колобків багато, буде що їсти. Але коли одного такого понюхає, другого лизне, а він солоний, то розсердиться і втече, не з'ївши Колобка). А коли колобки висохнуть, використаємо їх у нашому настільному театрі. Діти, вам сподобався віртуальний вернісаж? Пригадайте, сюжети яких казок ми переглянули? Чи хотіли б ви ще повернутися у казковий вернісаж? Яких персонажів казок ви хотіли б ще побачити? На цьому наша подорож до казкового вернісажу закінчилася.

Робота над аплікацією «Гілочка калини». Мета: продовжувати навчати дітей виготовляти аплікації із серветок; закріплювати вміння створювати візерунок зі скручених серветок; розвивати дрібну моторику рук, увагу, творчу уяву, спостережливість; виховувати працьовитість, посидючість, акуратність, інтерес до цього виду роботи.

Хід

Діти, доброго ранку! Згадайте, будь ласка, яка зараз пора року? (Осінь). Які кольори найбільш характерні для осінньої пори? (Жовті, червоні, коричневі, помаранчеві). Під час екскурсії до парку ми милувалися красою осінніх дерев, збирали листочки, створювали букети та робили фотографії. Зверніть увагу на дошку. Світлина якої рослини перед вами? (Калини). У

народі кажуть: "Без верби й калини нема України". Чи знаєте ви, чому так говорять? Раніше біля кожної хати в Україні обов'язково зростав кущ калини. Калина красива і навесні, під час цвітіння, і восени, коли багрянє листям і червонє ягодами. На що схожі калинові ягоди? Якої вони форми, розміру, кольору?

Сьогодні ми з вам зробимо аплікацію гілочки калини з кульок, виготовлених із серветок.

Перед вами – аркуш паперу з намальованою гілочкою калини та лотки з кульками червоного й зеленого кольору. Вам потрібно нанести клей на частину гілочки й охайно приклеїти кульку. Кульки щільно прикладаємо одну до одної, таким чином заповнюємо весь простір зображення. Пригадайте правила користування щіточкою та клеєм.

Правила користування клеєм:

- 1) клей треба наносити пензликом від середини до країв;
- 2) при потраплянні клею на одяг його слід негайно змити водою;
- 3) для притискання елементів аплікації і витирання рук треба користуватися матер'яною серветкою;
- 4) закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити.

Молодці! Ви чудово справилися із завданням. Які кольори ви б хотіли ще використати? Чи сподобалося вам сьогоднішнє заняття?

Розвиток мовлення засобами музичної діяльності

Дидактична гра «Запитай – відповім». Мета: розвивати пісенну творчість дітей, вчити утримувати у пам'яті почуті звуки, окремі мотиви, відтворити їх голосом, не порушуючи інтонації. Хід гри: у ході гри музичний керівник, а далі - діти ставлять обраній дитині нескладне мелодичне запитання з текстом, наприклад: «Як тебе звати?», «Що ти бачиш навкруги?», «Який у тебе настрій?» тощо. На початковому етапі запитання ліпше співати на одній висоті, поступово розширюючи звукову зону.

Гра «Дізнайся і заспівай пісню». Мета: перевірити вміння дітей розпізнавати знайомі пісні та передавати мелодію у співі. Техніка гри. Етап 1. Вихователь пропонує дитині по черзі слухати кілька знайомих мелодій пісні. Дитині потрібно запам'ятати назву музичного твору чи якусь фразу з пісні. 2 етап. Учитель пропонує дитині заспівати знайому пісню під музичні фрази, проявляючи особливі вокальні навички. Спів без напруги, повільно затримуючись, чітко вимовляючи слова.

Гра «Чарівна музична квітка». Мета: перевірити вміння дітей визначати характер, темп та динаміку музичного твору, використовувати музичні терміни в мовленні. Техніка гри. Музичний керівник пропонує дитині уважно слухати музику та знаходити картинку, яка відповідає природі музики. Дитина, слухаючи музику, вибирає малюнок, кладе його в кишеню на пелюстці чарівної квітки і розповідає про природу та засоби виразності музичного твору.

ВИСНОВКИ

Огляд та аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що розвиток мовлення досліджували такі науковці як А.Богущ, Н.Гавриш, К.Крутій, Л.Мацько, О.Мироненко, М.Плющ, М.Пентиліук, З.Мацюк.

Мовленнєвий розвиток - цілеспрямоване формування у дітей певних мовленнєвих умінь та навичок (правильна звукова вимова, відповідний підбір чи поєднання слів чи інших мовних та екстралінгвістичних засобів, використання слів у відповідній граматичній формі тощо), забезпечення функціонування процесу мовлення відповідно до мовних норм.

Основи мовлення закладені у дитини протягом першого року життя, і перші три роки життя мають вирішальне значення у розвитку мовленнєвих

навичок. Діти до трьох років краще сприймають мовлення, тому розвиток мовленнєвих навичок у цьому віці є надзвичайно важливим.

У три-чотири роки: дитина швидко вивчає нові слова, використовує іменники у множині, але може вживати дієслівні форми неправильно (наприклад, вона каже «продати», а не «продає»), вона говорить досить чітко і злагоджено: складає речення з чотирьох і більше слів, знає і розуміє дитячі вірші, використовує довгі і складні речення, може розповідати довгі історії, дотримуючись правильну послідовність подій, задає багато питань. Мовлення дитини зрозуміле і зрозуміле, без грубих помилок.

Діти п'яти-семи років здебільшого говорять граматично правильно, демонструючи достатньо великий словниковий запас, вміють писати прості історії, розуміти, як звуки утворюють слова. До семи років дитина розуміє від 20 000 до 26 000 слів і може розпізнавати помилки в мовленні інших людей.

Діяльність розглядається як цілеспрямована активність, що реалізує потреби суб'єкта; спосіб буття людини, здатність змінювати її. У дошкільній лінгводидактиці виокремлюють різні види діяльності: трудову, пізнавальну, навчальну, пошукову, мовну, мовленнєву, музичну, образотворчу, естетичну, художню.

Трудова діяльність передбачає наявність певних практичних умінь (наприклад, вміння користуватися найпростішими знаряддями), ознайомлення з властивостями матеріалів. Вона вимагає розвитку інтелектуальних якостей (здатність планувати свої дії і передбачати їх результати), певного рівня розвитку волі (стійке прагнення досягнути мети, отримати задуманий продукт, вміння підпорядковувати поведінку поставленим цілям).

Пізнавальна діяльність, і навчальна діяльність відбуваються паралельно: через навчання відбувається пізнання і навпаки. Метою навчально-пізнавальної діяльності є засвоєння дітьми знань, умінь і навичок творчої діяльності (пошук нової інформації, оволодіння знаннями про природу, людину, суспільство), необхідно її відповідно організовувати.

Навчання дітей дошкільного віку української мови в дошкільному закладі являє собою одну з форм організації діяльності. Це специфічна діяльність, яка протікає на мовленнєвому рівні в ході організованих навчальних занять, в мовленнєвих ігрових ситуаціях, тобто в навчально-мовленнєвій діяльності.

Формування у дітей природо - екологічної культури та екологічної свідомості – одне з найголовніших завдань сьогодення.

Родина і заклад дошкільної освіти – це те місце, де розпочинається виховання в дитині інтересу до навколишнього світу. Для розвитку пізнавальної активності дітей ми часто звертаємось до пошуково-дослідницької діяльності. Пошуково-дослідницька діяльність з дітьми – це цікавий і дуже непростий вид діяльності. Дошкільнята охоче беруть участь у пошуково-дослідницькій діяльності. Під час цього виду роботи у дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, посилюється інтерес до живої та неживої природи, активізується інтелектуальний розвиток. А винагородою за допитливість та роботу над поставленими завданнями для дошкільників є їхні самостійні відкриття у світі природи.

Мовленнєва діяльність виявляється у здібностях людини до мовлення. Мовленнєва діяльність характеризується цілеспрямованістю, планомірністю. Розрізняють чотири види мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, читання, письмо. Слухання й читання ще називають рецептивним мовленням, а тих, хто слухає або читає, – реципієнтами. Говоріння й писання належать до продуктивного мовлення. Мовців та тих, хто читає, називають продуцентами. У дошкільному закладі діти опановують лише два види мовленнєвої діяльності – слухання та говоріння.

Серед багатьох видів мистецтва музика посідає особливе місце в усій системі формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості. Музика відіграє вагомe значення у життєдіяльності дітей. На заняттях з розвитку мовлення музичні вправи та ігри допомагають краще зрозуміти різницю між

голосними та приголосними звуками, твердими і м'якими приголосними, ритміку вірша, полегшити й урізноманітнити процес навчання читання.

Виняткового значення для розвитку мовлення та збудження мовленнєвої активності у дошкільників набуває образотворча діяльність, яка з покоління в покоління є найулюбленішим видом діяльності. З огляду на її неповторну роль у життєдіяльності дитини, загальним та важливим компонентом образотворення у естетичному аспекті є мовленнєва діяльність. Мовлення бере участь в усіх етапах творчого процесу: створенні задуму, пошуку способів його реалізації, деталізації, спрямуванні, заохоченні творення, засвоєння назв, форм, просторових позначень на етапі оцінювання, тобто співвіднесення отриманого із задумом.

У становленні мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку українська мова відіграє важливу роль. Опанування української мови, рідного слова починається з раннього дитинства, сім'ї, серед близьких і рідних дитині людей, а вдосконалення триває в дошкільних навчальних закладах, школі і упродовж всього життя. Отже, рідна мова є загальною основою навчання і виховання дітей. Оволодіння українською мовою як засобом пізнання та способом людського спілкування є найважливішим досягненням дошкільного дитинства.

Відповідно до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Дитина» важливою умовою ефективності дошкільного виховання є єдність виховного процесу з розвитком дитини, що полягає в орієнтації на особистість, на її вікові й індивідуальні особливості, підтримці пізнавальної сфери. Мовленнєвий розвиток дитини є одним із важливих чинників ставлення особистості в дошкільному дитинстві. Рівень мовленнєвого розвитку визначає рівень сформованості соціально-пізнавальних досягнень дошкільника, його потреби та інтереси, знання, вміння.

Запропонований нами комплекс вправ для розвитку мовлення у дітей спрямований на всебічний розвиток мовлення. Подані вправи доцільно

використовувати на заняттях з дітьми різного віку, оскільки кожна вправа відповідає віковим особливостям та рівню знань дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анциферова Л. І. Психологічні закономірності розвитку особистості дорослої людини і проблема безперервної освіти // Психологічний журнал. - 1980. - Т. 1. - №2.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О. В., Панасюк

- Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво МОН, 2012. – 26 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
 4. Бенера В.Є., Маліновська Н.В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
 5. Білан О.І. Навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за ілюстраціями: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.12. – Одеса, 2003. – 20 с
 6. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти /А.М. Богуш. – [4-е видання]. – Х. : Вид-во «Ранок», 2013. – 192 с.
 7. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / А.М. Богуш.– Одеса: Маяк, 1999. – 34 с.
 8. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
 9. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К. : Слово, 2006. – 304 с.
 10. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. – Вид. 2-ге, допов. / А. Богуш, Н. Луцан. – К. : Слово, 2014. – 304 с.
 11. Богуш А.М., Котик Г.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах / А. М. Богуш, Г.М. Котик - 2-ге видання, доповнене і перероблене.— К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. — 250с.

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
13. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошкольная педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М.: Просвещение, 1983. – 255 с. 6.
14. Выготский Л.С. Мысль и слово // Л.С. Выготский. – М.: Изд-во ЭСКО-Пресс, 2000. – С. 462- 512. – (Серия « Мир психологии»).
15. Водолага Н.В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Одеса, 2001. – 20 с.
16. Гавриш Н. В. Художньому слову – гідне місце в освітньому процесі / Н. В. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2006. – № 3. – С.15.
17. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення: Метод. Посібник для вихователів. / Н. Гавриш. – Донецьк: ТОВ «Лебідь». – 1999. – 170 с.
18. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с
19. Горбунова Н. Сучасні наукові підходи до розвитку словника дітей дошкільного віку / Н. Горбунова // Гуманітарні науки. – 2012. – № 2. – С. 46 – 52.
20. Дзюбишина-Мельник Н.Я. Розвиток українського мовлення у дошкільників: Програма-довідник для дошкільних закладів з українським мовним режимом. - К.: Освіта, 1991.
21. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ “ЛІПС” ЛТД, 2016. – 160 с.
22. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Авторський колектив Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко та інші. - 3 видання, доопрацьоване та доповнене. - К.: КМІУВ ім. Б.Грінченка, 2016. – 304с.

23. Захарченко В.Г. Формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри: Автореф. дис...канд.пед.наук: 13.00.01. – К., 1997. – 16 с
24. Кирста Н.Р. Формування лексичної компетенції старших дошкільників засобами поетичних творів українських письменників / Н. Р. Кирста // Педагогічний дискурс. – 2012. – Вип. 13. – С. 137 – 142. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2012_13_33
25. Криськів М. Культура мовлення як умова успішного спілкування / М. Криськів // Педагогічний дискурс. - 2011. - Вип. 9. - С. 186-191.
26. Крутій К.Л. Формування граматичної правильності мовлення в дітей дошкільного віку: Монографія /К.Л. Крутій. – Запоріжжя, ЛПС, 2004. – 187 с.
27. Леонтьев А. А. Основы психолінгвистики : учебник для студ. высш. учеб. завед. / Алексей Алексеевич Леонтьев. – 4-е изд., испр. – М. : Смысл ; Изд. центр «Академия», 2005. – 288 с.
28. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка / М.И.Лисина // Под ред. А.Г.Ружской; Вступительная статья А.Г.Ружской. – 2-е изд. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: НПО “МОДЭК”, 2001. – 384 с.
29. Луценко І. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватись: Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками / І. Луценко. - К.: Світич, 2008.-92 с.
30. Ляміна Г. М. Особливості розвитку мови дітей дошкільного віку / Г. М. Ляміна // Хрестоматія по теорії й методиці розвитку мови дітей дошкільного віку / Упоряд. М. М. Алексєєва. - М.: Академія, 1999. - С.49-52.
31. Макаренко С.І. Особливості становлення процесу розуміння значення слів на початковому етапі розвитку дітей / С. І. Макаренко // Педагогічні науки. – Вип. 50. – Ч. 1. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – С. 201 – 206.

32. Маліновська Н.В. Методика використання лінгвістичних ідей С.Ф.Русової у навчанні дошкільників переказу художніх текстів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Одеса, 1997. – 16 с.
33. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с
34. Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 352 с.
35. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» /Науковий керівник проекту: О. В. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В. У. Кузьменко; авт. кол.: Е.В. Белкіна, Н. І. Богданець-Білокаленко, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова, М. С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук. мол. т спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид. доопр. та доп. – К.: Київ, ун-т Б. Грінченка, 2012.
36. Омеляненко А.В. Лінгводидактичний аспект навчання старших дошкільників складання розповідей-роздумів // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №4. – Бердянськ: БДПУ, 2004. – С.164-171.
37. Поддьяков Н.Н. Новый подход к развитию творчества у дошкольников // Вопросы психологии. - 1990. - № 1. -С. 16-19
38. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка /Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004.– 456с.
39. Прокопова О. П. Мовленнєво-комунікативна компетентність як одна із складових професійного становлення фахівця / О. П. Прокопова //Збірник наукових праць КПНУ ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Вип. 20. – С. 54— 57.
40. Руденко Ю.А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Руденко Юлія Анатоліївна. – Одеса, 2002. – 200с.

- 41.Товкач І.Є. Формування мовленнєвої компетентності старшого дошкільника на заняттях / І.Є. Товкач // Стандарти дошкільної освіти: Збірник наукових робіт учасників всеукраїнської науково-практичної конференції: (11 квітня 2014 р., м. Київ) / редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, В.І. Юрченко, Г.В. Беленька. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2014.- С. 308-314.
- 42.Трифоновна О. Реалізація ідей А. М. Богуш у вихованні звукової культури мовлення в дошкільників / О. Трифоновна // Дошкільна освіта. – 2004. – № 4. – С. 27 – 32.
- 43.Ушакова О. С. Розвиток мови дошкільника / О.С. Ушакова. - М.: Видавництво інституту психотерапії. - 2001. - 103с.
44. Фесенко Л.І. Українська народна казка як засіб розвитку зв'язного монологічного мовлення у дітей дошкільного віку: Автореф. дис. ... канд. пед.наук: 13.00.02. – Одеса,1994. – 16 с.
- 45.Флерина Є. А. Розмовна мова в дитячому саду / Є. А. Флерина // Хрестоматія по теорії й методиці розвитку мови дітей дошкільного віку / Упоряд. М. М. Алексєєва. - М.: Академія, 1999. – 243с.
- 46.Харченко Н.В. Формування у дітей старшого дошкільного віку умінь будувати міркування: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – 18 с.
47. Чулкова Г.В. Методика навчання діалогічного мовлення дітей дошкільного віку: Автореф. дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02. – Одеса,1994. – 16 с.
48. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – 2-е изд. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – 360 с.

ДОДАТКИ

Виховний захід для дітей старшого дошкільного віку на тему: «День книги в дитячому саду»

Мета: закріпити і систематизувати знання дітей про казки і їх героїв, виховати дбайливе, трепетне ставлення до книг; розвинути зорове і слухове сприйняття, мислення, пам'ять, увагу; виховати любов до читання художньої літератури.

Попередня робота: тематична виставка «Моя улюблена книга», конкурс «Малюнок до улюбленої казки», виготовлення закладок для книг, конкурс «Кращий книжковий куточок», бесіда на тему «Чи потрібні нам книги? », Екскурсія в бібліотеку.

Матеріал: оформлення залу –портрет письменників, малюнки; музичний супровід, мультимедійна установка, презентація «Приходь казка», костюми казкових героїв, подарунки дітям.

Хід свята

(Діти під музику входять в зал і сідають на стільці).

Ведучий: День народження – особлива дата. Це свято ні з чим не порівняти. Хтось мудрий придумав колись імениннику радість дарувати. Хлопчики і дівчатка! Сьогодні у нас з вами чудовий день, ми зібралися тут всі разом для того, щоб відсвяткувати День народження. А чий день народження, відгадайте загадку: «Не кущ, а з листочками, не сорочка, а зшита, не людина, а розповідає ...» (книга). Правильно, хлопці, це – книга. Щорічно 2 квітня всі святкують Міжнародний день дитячої книги.

Дитина: Книжний тиждень пролетить по всій країні.

Як передвістя квітня!

Як вітання весни!

Книжок перші сторінки

Нас зустрічають з перших років

І несуть нас, точно птиці,

Облітаючи цілий світ.

Дівчатка і хлопчики

Книгу люблять і зберігають.

Нехай же міцніє з кожним роком

Дружба книги і хлоп'ят.

Ведучий: Сьогодні ми відзначаємо День Книги. Подивіться, скільки тут книг і портретів письменників. Як важлива книга в житті кожної людини.

1 дитина: Якщо купиш книгу,

Чи не кидай на полку.

Від неї не буде,

Ніякого толку.

2 дитина: Всім корисно читати

Про себе і вслух.

Книга-найкращий,

Найвірніший друг.

3 дитина: З неї дізнаєшся ти

Про все на світі

На будь-яке питання

Вона без вагань відповість.

4 дитина:

В ній вірші і казки,

Все до твоїх послуг.

Бережи ж книгу

Стань і ти їй другом.

Ведучий: (фонограма «В гостях у казки»)

Шелестять чарівні сторінки,

Все скоріш вам хочеться дізнатись.

Здригаються дитячі вії

Вірять в чудо дитячі очі.

Все в житті протистоїть один одному: добро – злу, щастя – горю, радість – біді, веселощі – смутку. Особливо яскраво показують нам протилежних людей казки. Вони вчать нас бачити позитивне і негативне в житті, веселе і

сумне, розумне і дурне – то є те, з чим людям доводиться зустрічатися постійно.

Пісня «Приходь казка»

Ведучий: А тепер подивимося – чи знаєте ви казки?

Загадки:

Лікує маленьких дітей,

Лікує пташок і звірів,

Крізь окуляри свої дивиться

Добрий доктор ... (Айболит)

Що за дивний чоловічок дерев'яний

На землі і під водою

Шукає ключик золотий?

Усюди ніс суне свій длінний.

Хто ж це? ... (Буратіно)

Біля лісу, на узліссі,

Троє їх живе в хатинці.

Там три стільці і три кружки.

Три ліжечка, три подушки.

Угадайте без підказки,

Хто герої цієї казки? (Три медведі)

Він гуляв по лісі сміливо,

Але лисиця героя з'їла,

На прощання заспівав, бідолаха,

Його звали ... (колобок).

Гра «Подивися і відгадай казку» (з використанням мультимедійного обладнання. Показ слайдів на екрані).

-Зараз я пропоную вам відгадати казку, подивившись на екран.

Дидактична гра «Докажи слівце» (2 команди, фішки)

Ведучий: гладко, плавно лився вірш,

Раптом спіткнувся і притих.

Жде він і чекає

Слова якого не вистачає.

1. На курячих ніжках хатинка,
Усередині хітрюшка-вреднюшка,
Колючка-злючка старушка.
Крючок-ніс – як кочерга,
Ще кістяна нога. Хто це? ... (Баба Яга)

2. Хлопчик – цибулинка веселий,
Знають всі його зі школи.
Цибуля – не солодка малина.
Його ім'я ... (Чиполіно).

3. Ковдра втікла.
Улетіло простирадло,
І подушка, як жаба,
Поскакав від мене. (Уривок з казки К. Чуковського «Мойдодир»)

4. Хто в кошику Машу ніс,
Хто сідав на пеньок
Хотів з'їсти пиріжок? ("Маша і ведмідь")
Ведуча: казка мудрістю багата, скажімо казці: «Приходь!»
Це приказка, хлопці, казка буде попереду.

Чуються шум, крики: «Чому сюди не можна? А ну-ка пропустіть мене!»

Вбігає Баба Яга.

Ведуча: Хто ти і звідки? І чому в такому вигляді на святі?

Баба Яга: Що одягнена не по моді, вибачте, каюсь! Неподобство, мене не пускають на свято. Так як же без мене-то, без Баби Яги, адже і казка-то не казка і свято не свято. Де моя велика ложка?

Ведуча: Бабуся Яга ми тут не їмо.

Б.Яга: А що ви робите?

Ведуча: Ми йдемо на день народження до Книг.

Б.Яга: Книги? Фу! Вони ж не смачні!

Ведуча: Баба Яга, та хіба книги їдять? Наші діти книги читають.

Б.Яга: Ох! Що б мені таке зробити?

Ведуча: Ти не бешкетуй, бабуля.

Баба Яга: Що ти все заладилася, бабуля, так бабуля. Я -Баба Яга, зрозуміла? Я може бути, що-небудь хороше хочу зробити. Ось придумала Я вам буду задавати віршовані питання, а ви всі разом, голосно відповідайте: Я! Зрозуміло? Давайте прорепетируємо: Діти кричать «Я»!

Хто прийшов сюди грати? - «Я»

Книжки розумні читати? - «Я»

Хто з вас не любить нудьги? - «Я»

Хто тут майстер на всі руки? - «Я»

А хто книжки береже? - «Я»

Книги під ліжко кладе? -... («Не я»).

Ведуча: У кожної людини є бажання прочитати свою улюблену книгу або книгу, яку він ніколи не читав. А у дітей, які ходять в дитячий сад бажання -навчитися читати.

Не треба до мами приставать

Не треба бабусю трясти

Прочитай, будь ласка, прочитай

Не треба благати сестрицю

Ну, прочитай ще сторінку.

Не треба чекати, не треба кликати

А можна взяти і почитати.

Вихователь. Запам'ятайте, діти, «Книга — твій друг, без неї — як без рук!»

Виховний захід для дітей старшого дошкільного віку на тему: «Світлофор у дитсадку»

Мета: учити дітей правил поведінки на дорозі, у транспорті, виховувати бережливе ставлення до власного життя, учити культури поведінки в транспорті.

Оформлення залу: на стінах розвішані плакати з зображенням ДТП, дорожні знаки.

Обладнання: знаки дорожнього руху, іграшковий світлофор, намальована дорога, «кермо для водіїв».

Дійові особи: ведучий – Світлофор, «поранені» діти.

Хід заходу

До зали заходить **Світлофор**. Добрий день діти! У різних дитсадках я побував, а тепер і до вас завітав. Хочу, щоб ви навчилися щось від мене, а я дізнаюся що ви вже знаєте. А спочатку відгадайте загадку.

Як переходиш вулицю,

На дорозі зупинись.

І перш за все уважно

На мене подивись.

Хто це, діти?

Діти. Світлофор!

Світлофор. Із чого складається світлофор?

Діти. Із кольорових вогнів.

Світлофор. Для чого потрібен світлофор?

Діти. Щоб допомагав машинам і пішоходам.

Світлофор. Молодці, діточки! А зараз ми вивчемо вірш про мене і я дуже хочу, щоб ви завжди його пам'ятали.

Червоне світло загориться-

Треба швидко зупиниться.

Жовте - трішки почекай,

А зелене в путь рушай.

Рухлива гра «Світлофор» (світлофор дає відповідні кольорові сигнали, а діти, розподілені на автомобілістів і пішоходів, перетинають перехрестя).

Світлофор. Дуже добре! А ще водіям і пішоходам допомагають дорожні знаки.

Це дорожні знаки,
Їх потрібно знати
Водіям і пішоходам
І хто їздить, і хто ходить.

Дидактична гра « Рухається – не рухається» (діти піднімають руки, якщо предмет рухається).

Світлофор. Діти, хтось нетерпляче стукає до нас у двері. Давайте відчинемо.

Відчиняє. Заходять поранені діти.

Дитина 1. Ми на знаки не зважали,
У пригоду ми попали!
Болить в мене голова,
Ще й поранена нога.

Дитина 2. А у мене цілих дві.
Як же йти тепер мені!

Дитина 3. В мене руку перебито,
Ось висить у рукаві.

Дитина 4. А у мене ось п'ята
З черевика вигляда.

Світлофор. А всьому виною гра
Посередині двора,
Посередині дороги
Не доводить до добра.

Дитина 1. А де ж ролики мої,
Там повисли на гіллі.

Дитина 2. А де ж дівся самокат,

Він для мене справжній брат!

Дитина 3. Це ж тепер не м'яч, а гума-
Його песик Шарик хрума.

Дитина 4. Ну, а мій велосипед
Тепер піде у втормет.

Світлофор. А всьому виною гра
Посередині двора,
Посередині дороги
Завдала біди вона.

Світлофор. Діти, а для чого потрібно знати і виконувати правила дорожнього руху? (відповіді дітей).

Світлофор. На вулицях міста багато різного транспорту і пішоходів. Пішоходи йдуть по тротуарам, а транспорт їде по проїжджій частині. Якщо ті та інші будуть дотримуватися правил дорожнього руху, то вони не заважатимуть один одному.

- Чи добре ви знаєте правила поведінки на вулиці? *(відповідають)*.
- Чи можна гратися на проїжджій частині вулиці, біля неї? *(відповідають)*.
- Чи можна перебігати дорогу перед транспортом, що рухається? *(відповідають)*.
- Навіщо потрібно знати правила дорожнього руху? *(відповідають)*.

Світлофор. Завжди дотримуйтеся правил безпеки на вулиці. І вам не доведеться звертатися до лікаря.

Дидактична гра «Допоможи незнайкам визначити колір» (троє дітей по черзі піднімають кольори, а інші розказують вірш про них).

Червоне світло загориться
Треба швидко зупиниться.
Жовте трішки почекай,
А зелене в путь рушай.

Світлофор. Молодці малята! Ви дуже багато знаєте про правила дорожнього руху.

Любіть себе та інших поважайте,

Своє життя й здоров'я бережіть!

Дорогу правильно в майбутнє вибирайте –

Зелене світло хай для вас горить!

До побачення малята! Зустрінемося на дорозі!

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Крайдер Анна Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;

- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

- не підроблювати документи;

- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти,

викладачів і співробітників;

не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символики університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

10.06.2020

(дата)

Крейсер

(підпис)

Анна Крейсер

(ім'я, прізвище)

ДОВІДКА

про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці

кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр

спеціальності 012 Дошкільна освіта (денна форма)

Автор роботи	Крайдер А.
Назва роботи	Розвиток українського мовлення в різних видах діяльності дошкільників
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Мироненко О.В.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу: 1002507365
Результати перевірки	Схожість 52 %

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Соболь

Власник документу:
Оксана Білінова

Дата перевірки:
19.05.2020 10:20:41 EEST

Дата заїгу:
19.05.2020 11:05:41 EEST

ID перевірки:
1003296828

Тип перевірки:
Doc vs Internet

ID користувача:
94124

Назва документу: Kraider_ped_2020_check

ID файлу: 1003275519 Кількість сторінок: 56 Кількість слів: 13105 Кількість символів: 96185 Розмір файлу: 84,21 KB

29.3% Схожість

Найбільша схожість: 5.23% з джерело <https://repository.krlsttli.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/posibnyk-1.pdf>

29.3% Схожість з Інтернет джерелами

23

Page 58

Не знайдено жодних джерел у Бібліотеці

8.78% Цитат

Цитати

30

Page 59

Вилучення переліку посилань виключено

13.2% Вилучень

Джерела менше, ніж 8 слів або 1% автоматично вилучено

13.2% Вилучення з Інтернету

934

Page 60

Вилучений текст з Бібліотеки відсутній

Підміна символів

Не знайдено заміненкх символів